

Kolmen vuoden kokemukset

Selonteko Taiteen edistämiskeskuksen toiminnasta

Sakarias Sokka

2016

Kolmen vuoden kokemukset

Selonteko Taiteen edistämiskeskuksen toiminnasta

Tämä selonteko kartoittaa Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) toimintaa. Toimeksiantoni mukaisesti selvitän vuoden 2013 alussa perustetun Taiken toimintaa suhteessa niihin tehtäviin ja tavoitteisiin, jotka sille on annettu lainsäädännön ja valtion ohjauksen kautta. Toimeksiantoni kattaa myös Taiteen edistämiskeskukseen kohdistuvat odotukset sekä kehittämissuhteet. Tätä varten olen selvittänyt keskeisten sidosryhmien, Taiken omien luottamuselinten jäsenten (taideneuvosto ja vertaisarviointia tekevät elimet) sekä viraston henkilökunnan näkemyksiä siitä, kuinka toiminta on onnistunut ja kuinka sitä voitaisiin kehittää.

Taiken toiminta perustuu sille laissa määrättyihin yleistehtäviin sekä virastokokonaisuuden luovaan rakenteeseen luottamuselimineen. Lakiin on kirjattu myös keskuksen kullekin osalle kuuluvat tehtävät, jotka täsmentävät toimintaa. Toiminnan käytännön toteutus perustuu vuosittain Taikelle myönnettäviin määrärahoihin opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ohjauksessa. Resurssit luonnollisesti vaikuttavat siihen, kuinka virasto kykenee toteuttamaan sille annettuja tavoitteita ja vastaamaan eri tahoilta kohdistuviin odotuksiin.

Tässä raportissa kehystän aluksi Taiken aseman, toimintamuodot ja toimintojen laajuuden. Sen jälkeen kuvaan viraston tavoitteita ja etenen tunnistamaan tavoitteisiin ja odotuksiin liittyviä kehitystarpeita. Lopussa on kootut toimenpide-ehdotukset.

Selonteko perustuu Taiken perustamisvaiheessa ja sen jälkeen tuotettuihin dokumentteihin, taiteen ja kulttuurin toimialoilla toteutettuihin aiempiin selvityksiin, Taiken omiin toiminnan seurantatietoihin ja kyselyihin sekä selonteon toteuttamisen aikana tehtyyn kyselyyn ja haastatteluihin. Selonteon pohjana käyttämäni aineiston olen listannut raportin loppuun.

Kiitän kaikkia henkilökohtaista aikaansa suoneita ihmisiä erinomaisesta yhteistyöstä ja arvokkaista näkemyksistä. Henkilökohtaisissa keskusteluissa käyttöön saamaani tietoa olen käyttänyt luottamuksellisesti ja tulkinnut parhaan ymmärryksen mukaan. Kaikki tulkinnat ovat omiani ja luonnollisesti myös vastaan niistä itse.

Sakarias Sokka, selvityshenkilö

SISÄLLYS

1 Organisaatio ja tehtävät	5
1.1 Päätoimipiste.....	6
1.2 Alue- ja sivutoimipisteet.....	9
1.3 Taideneuvosto.....	10
1.4 Toimikunnat ja lautakunnat	10
1.4.1 Valtakunnalliset taidetoimikunnat.....	11
1.4.2 Alueelliset taidetoimikunnat.....	12
1.4.3 Erillislautakunnat	14
2 Toiminnan laajuus ja kohdentaminen	14
2.1 Avustukset.....	15
2.1.1 Eri taidealat	17
2.1.2 Erillislautakunnat	22
2.1.3 Alueiden osuudet.....	23
2.2 Ohjelmatoiminta	26
3 Taiken tavoitteet.....	28
3.1 Viranomaistehtävät.....	30
3.2 Taideneuvosto.....	31
3.3 Toimikunnat ja lautakunnat	31
4 Onnistumisia ja kehitystarpeita	32
4.1 Toiminnan organisointi.....	33
4.2 Suhde ministeriöön	34
4.3 Taideneuvoston rooli.....	36
4.4 Toimikuntien tehtävät.....	36
4.5 Vastuualueiden rajat	37
4.6 Taidealojen rajat.....	37
4.7 Alueellinen toiminta	38
4.8 Projektitoiminta.....	40
4.9 Apurahojen kohdennus	40
4.10 Hakemusjärjestelmä.....	43
5 Toimenpide-ehdotukset	43
1. Ministeriön ja viraston vuorovaikutuksen parantaminen	44
2. Taideneuvoston kytkeminen taidepolitiikan valmisteluun.....	44
3. Taideneuvoston ja toimikuntien välisen kanssakäymisen syventäminen	45
4. Vastuualojen rajat ylittävän ristikkäisen keskustelun lisääminen	45
5. Taidetoimikuntien asiantuntemuksen laaja-alaisempi hyödyntäminen	45

6.	Valtion taidetoimikuntien ja niiden jaostojen määrän vähentäminen.....	46
7.	Uusien toimintamallien pilotointi hakemusten arvioinnissa	47
8.	Erillislautakuntien lakkauttaminen	48
9.	Kokouspalkkioiden muutos työskentelypalkkioiksi	48
10.	Toimikuntien toimikausien pidentäminen	48
11.	Alueellisten taidetoimikuntien asiantuntemuksen hyödyntäminen valtakunnallisesti	49
12.	Toimipisteverkoston toiminnan kartoitus.....	50
13.	Taiken avustusmuotojen sekä avustusten kohdennusten arvioiminen suhteessa valtion taide- ja kulttuurialojen kokonaisrahoitukseen.....	50
14.	Taiken hallinnoimien valtionavustusmuotojen yhdistäminen laajemmiksi kokonaisuuksiksi	51
15.	Uusien avustusmuotojen pilotointi	51
16.	Taiteilijatukien nostaminen.....	52
17.	Valtionavustusten käsittelyn ja kriteerien täsmentäminen	52
18.	Vertaisarvioinnin lisääminen yhteisöavustuksia jaettaessa	53
19.	Paikasta riippumattomien työkalujen ja toimintamallien lisääminen.....	53
20.	Projektitoiminnan aseman kirkastaminen	53
21.	Taiken oman strategian systemaattinen kehittäminen	54
	Aineisto.....	55

1 ORGANISAATIO JA TEHTÄVÄT

Taiteen edistämiskeskus (Taike) on vuonna 2013 toimintansa aloittanut opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto. Sen asema ja muoto perustuvat lakiin (657/2012): ”Taiteen edistämistä varten on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto Taiteen edistämiskeskus, jolla on aluetoimipisteitä.” Lain toisessa momentissa määrätään, että pää- ja aluetoimipisteiden lisäksi keskuksen yhteydessä on taiteen edistämistä varten taideneuvosto, valtion taidetoimikuntia, alueellisia toimikuntia sekä erillislautakuntia.

Taiteen edistämiskeskuksena tunnettu kokonaisuus muodostuu näin ollen ensinnäkin viranomaistehtävistä huolehtivasta osasta, jonka virka- ja työsuhteiset työntekijät työskentelevät viraston päätoimipisteessä ja aluetoimipisteissä. Lisäksi Taiken yhteydessä toimii useita asiantuntijaelimiä (taideneuvosto, taiteenaloakohtaiset toimikunnat ja erillislautakunnat sekä alueelliset taidetoimikunnat). Ne muodostavat yhdessä viranomaistehtävistä vastaavan osan kanssa Taikelle laissa annetuista tehtävistä huolehtivan kokonaisuuden.

Taiteen edistämiskeskuksen eri osien täsmällisemmistä tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella (727/2012) sekä toiminnan ohjauksesta ja organisoinnista viraston työjärjestyksellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ohjaa Taiken toimintaa tulosohjauksella. OKM:n ja Taiken välille solmitaan kolmivuotinen tulosopimus, jossa toiminnalle asetetaan konkreettisia tavoitteita. Sopimus tarkistetaan tulosneuvotteluissa vuosittain.

Laki Taiteen edistämiskeskuksista määrää keskuksen tehtäviksi

1. edistää taidetta kansallisesti ja kansainvälisesti
2. edistää kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään
3. edistää taiteilijoiden kansallisia ja kansainvälisiä työskentelyedellytyksiä
4. osallistua taiteilijoiden toimeentuloedellytysten edistämiseen
5. vastata yhteydessään olevien valtion taidetoimikuntien, alueellisten taidetoimikuntien ja erillislautakuntien sekä taideneuvoston hallinnosta sekä niille kuuluvien asioiden valmistelusta, päätösten esittelystä ja toimeenpanosta
6. toimia opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijavirastona toimialallaan
7. laatia opetus- ja kulttuuriministeriölle perusteltu ehdotus valtion talousarvioon otettavista toimialansa määrärahoista
8. huolehtia muista taiteen ja kulttuurin edistämistehtävistä, joista erikseen säädetään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

Taiken toiminnasta tarkemmin säätävässä valtioneuvoston asetuksessa (727/2012) keskukselle annetaan ”sen lisäksi mitä Taiteen edistämiskeskuksista annetussa laissa säädetään” huolehdittavaksi vielä neljä tehtävää. Niistä ensimmäinen on yleisempi muiden kolmen kohdentuessa tarkemmin, toinen alueille ja kolmas sekä neljäs, toimikuntien toimintaedellytyksiin. Tehtävänä on

1. seurata ja arvioida keskuksen toimialan kehitystä ja tehdä toimintaa koskevia kehittämissuhteita
2. päättää läänintaiteilijoiden toimialat ja tehtävät kuultuaan alueellisia taidetoimikuntia

3. ratkaista tarvittaessa, minkä taidetoimikunnan alaan toimikuntien ratkaistavaksi annettu asia kuuluu ja huolehtia toimikuntien välisestä yhteistyöstä
4. jakaa keskukselle osoitetuista määrärahoista varat toimikuntien päätettäväksi.

Toimintaa ohjaavia lakeja ovat myös hallintolaki (434/2003), laki (734/1969) ja asetus (845/1969) valtion taiteilija-apurahoista, laki (194/2016) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä, sekä kirjastoapurahoja ja näyttöapurahoja koskevat erillislait (236/1961 ja 1157/1997), jotka määrittävät kirjastoapurahan- ja näyttöapurahalautakuntien tehtävät.

1.1 PÄÄTOIMIPISTE

Taiken päätoimipiste sijaitsee Helsingissä, josta käsin johtaja ohjaa koko viraston toimintaa. Johtaja nimetään virkaansa viiden vuoden määräajaksi. Hän vastaa viraston kehittämisestä sekä tehtävien tuloksellisesta hoitamisesta.

Asetus linjaa, että Taiken johtaja määrää ne keskuksen asiat, joita ei ole säädetty asetuksen yhteydessä olevien toimielinten ratkaistaviksi tai määrätty työjärjestyksellä toisen virkamiehen ratkaistavaksi. Johtaja vahvistaa työjärjestyksen.

Johtajan vastuulla on järjestää toiminta siten, että keskuksen yhteydessä toimivilla taideneuvostolla ja taidetoimikunnilla on edellytykset hoitaa niille laissa säädetty taiteen edistämisen tehtävät. Johtaja ratkaisee lisäksi keskuksen yleiset toimintalinjat ja esityksestä päättää talousarvioehdotusta ja keskuksen tulostavoitteita koskevat asiat, yhteisöille myönnettävät valtionavustukset ja taiteilijoiden matka-apurahat. Yksittäistapauksissa hänellä on mahdollisuus ottaa itselleen päätettäväksi alaiselleen delegoituja asioita.

Työjärjestyksessä johtajan tehtäviin kuuluu lisäksi

- päättää läänintaiteilijoiden toimialoista ja tehtävistä (kehittämispäällikön esityksestä)
- jakaa varat keskukselle osoitetuista määrärahoista toimikuntien päätettäväksi (taiteen tukemisen päällikön esityksestä)
- järjestää toimikuntien välinen yhteistyö
- päättää, kuinka toimikuntien ja taideneuvoston välinen yhteistyö järjestetään
- päättää viraston luottamuselimissä esittelijöinä toimivista virkamiehistä (ao. vastualueen päällikön esityksestä).

Keskuksella on johtajan lisäksi muita virkamiehiä sekä työsopimussuhteista henkilöstöä. Käytännössä viraston työskentely on organisoitu siten, että taiteen tukeminen, toiminnan kehittäminen ja hallintopalvelut on työjärjestyksellä erotettu viraston päätoimipisteessä työskentelevien päälliköiden (taiteen tukemisen päällikkö, kehittämispäällikkö, hallintopäällikkö) alaisiksi, toisistaan erillisiksi vastuualueiksi. Päätoimipisteessä työskentelee myös viestintäpäällikkö, joka vastaa Taiken viestinnästä hallintopalveluiden vastuualueella.

Vastuualueiden työnjako on määritelty Taiken työjärjestyksessä seuraavasti:

Taiteen tukemisen vastuualueen tehtävänä on

1. vastata taidetoimikuntien ja erillislautakuntien valtionavustuspäätösten ja muiden päätösten valmistelusta, esittelystä ja toimeenpanosta sekä muiden päätösten osalta tarvittaessa yhteistyössä kehittämisen vastuualueen kanssa
2. vastata viraston johtajan valtionavustuspäätösten valmistelusta, esittelystä ja toimeenpanosta sekä valmistella ja toimeenpanna johtajan taideneuvostolle esittelemät valtionavustuspäätökset
3. valvoa luottamuselinten myöntämien valtionavustusten käyttöä
4. valmistella viraston johtajalle vastuualueensa talousarvio, joka koskee taiteen määrärahoja
5. valmistella viraston johtajalle vastuualueensa taidetoimikuntien nimittämistä koskevat asiat
6. osallistua keskuksen strategiatyöhön, joka koskee omaa vastuualuetta
7. suorittaa muut viraston johtajan vastuualueelle antamat tehtävät.

Kehittämisen vastuualueen tehtävänä on

1. vastata taiteen kehittämistehtävien ja -hankkeiden suunnittelusta, valmistelusta, toimeenpanosta ja valvonnasta sekä mm. läänintaiteilijoiden työtehtävien yleisestä organisoinnista
2. vastata viraston asiakkaita sekä viraston ja sen luottamuselinten toimintaa palvelevasta tiedontuotannosta
3. vastata viraston toiminnan ja hankkeiden arviointityöstä
4. seurata ja arvioida keskuksen toimialan kehitystä ja tehdä toimintaa koskevia kehittämis ehdotuksia viraston johdolle ja taideneuvostolle
5. vastata viraston aluetoimipisteille annettujen valtakunnallisten erityistehtävien suunnittelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä taiteen tukemisen vastuualueen ja asiantuntijaeliminä toimivien valtion taidetoimikuntien kanssa
6. vastata luottamuselimityksissä käsiteltävien vastuualueen asioiden valmistelusta, esittelystä ja toimeenpanosta, tarvittaessa yhteistyössä taiteen tukemisen vastuualueen kanssa
7. valmistella viraston johtajalle vastuualueensa taiteen määrärahoja koskeva talousarvio
8. osallistua keskuksen strategiatyöhön, joka koskee omaa vastuualuetta
9. suorittaa muut viraston johtajan vastuualueelle antamat tehtävät.

Hallintopalveluiden vastuualueen tehtävänä on

1. vastata viraston taloushallinnosta tuottamalla sitä koskevia palveluita sekä talouteen liittyvää suunnittelua ja seuranta-antamalla ohjeistusta ja suorittamalla valvontaa
2. valmistella johtajalle viraston toimintamenoja koskeva talousarvio, viraston toiminta- ja taloussuunnitelma sekä tulossopimus ja toimintakertomus yhteistyössä muiden vastuualueiden kanssa
3. vastata viraston henkilöhallinnosta mm. kehittämällä ja ylläpitämällä viraston palkkausjärjestelmää, matkustus- ja hankintaprosesseja ja henkilöstöhallinnon rekistereitä
4. vastata viraston työnantajatoiminnasta, rekrytointitehtävistä, harjoittelu- ja siviilipalvelusasioista sekä yhteistoiminnan, työsuojelun ja työterveyshuollon järjestämisestä
5. vastata viraston tilahallinnasta

6. vastata viraston viestinnästä; viestinnän tehtävänä on tukea viraston strategisten tavoitteiden saavuttamista toimivilla, tuloksellisilla viestintäpalveluilla vastaamalla sisäisen viestinnän, media- ja verkkoviestinnän suunnittelusta, toteutuksesta, kehittämisestä, koordinoinnista ja konsultoinnista ja antamalla viestinnän suunnittelu- ja asiantuntijapalveluita vastuualueille sekä koordinoimalla viraston painotuotteiden tuottamista ja julkaisuutoimintaa
7. vastata viraston ICT-toiminnoista (tietojärjestelmien suunnittelu, toteutus, ylläpito ja kehittäminen)
8. vastata viraston arkistoinnista
9. vastata viraston asianhallinnan järjestelmien ylläpidosta ja sen kehittämisestä yhteistyössä muiden vastuualueiden kanssa
10. osallistua keskuksen strategiatyöhön, joka koskee omaa vastuualuetta
11. suorittaa muut viraston johtajan vastuualueelle antamat tehtävät.

Vastuualueiden päälliköt, johtaja ja johtajan alaisuudessa työskentelevä viestintäpäällikkö ovat Taiken johtoryhmän jäseniä. Tarvittaessa johtoryhmää voidaan johtajan kutsumana täydentää muilla viranhaltijoilla. Työjärjestyksen mukaan johtoryhmä kokoontuu kuukausittain tai tarvittaessa johtajan kutsusta useamminkin. Johtoryhmän tehtävänä on toimia Taiken päätöksenteon tukena ja toimintaa ohjaavana elimenä. Johtoryhmässä käsitellään Taiken talous- ja toimintasuunnitelma, tulossopimus, tilinpäätös ja toimintakertomus sekä yleisiä viraston toimintaan liittyviä asioita.

Johtaja, vastuualueiden päälliköt ja muut esimiestehtäviin määrätyt viranhaltijat kokoontuvat vähintään kerran vuodessa esimieskokoukseen, jonka tarkoituksena on tukea vastuualueita ja yksiköiden esimiestoimintaa osana viraston strategista kehittämistä ja operatiivisten toimintojen yhdenmukaistamista.

Taikessa työskentelee sekä virkamiehiä että työsopimussuhteisia työntekijöitä, joista valtaosa on läänintaiteilijoita. Läänintaiteilijat ovat viraston työntekijöitä, joiden tehtävät ovat alueellisia, alueiden välisiä tai valtakunnallisia. He työskentelevät pääosin aluetoimipisteistä käsin ja lukeutuvat organisaatiossa kehittämispäällikön alaisuuteen.

Eri asiantuntijaelimissä on lisäksi luottamus pohjalta toimivia jäseniä yhteensä noin 240 henkilöä, jotka toimivat organisaatiossa taiteen tukemisen vastuualueella. Edellä mainittujen neljän päällikön lisäksi päätoimipisteessä työskentelee taiteen tukemisen ja kehittämisen vastuualuepäälliköiden alaisuudessa kaksi päällikönimikkeistä henkilöä, hankepäällikkö ja suunnittelupäällikkö, sekä taidetoimikuntien esittelijöinä erityisasiantuntijan nimikkeellä toimivia virkamiehiä. Myös vastuualueiden päälliköt toimivat esittelijöinä oman vastuualueensa asioissa, jotka liittyvät johtajan päätöksiin.

Esittelijät vastaavat siitä, että asian päättämiseksi on käytettävissä riittävät ja oikeat tiedot ja että päätösesityksessä on otettu huomioon asiaa koskevien lakien, asetusten ja säädösten määräykset ja menettelytavat. Esittelijät valmistelevat vertaisarviointiin perustuvat päätökset yhteistyössä taidetoimikuntien kanssa.

Kaksi päätoimipisteeseen sijoitettua virkamiestä työskentelee tilastoinnin, evaluoinnin ja tiedon tuotannon parissa erikoissuunnittelijoina. Päätoimipisteessä työskentelee myös suunnittelijoita

päätöksentekoa valmistelevissa tehtävissä ja asiakaspalvelussa. Lisäksi päätoimipisteessä työskentelee asiakaspalvelusihteeri, osastosihteereitä ja taloushallinnon tarkastaja. Kaikkiaan virastoon on työ- tai virkasuhteessa (kesän 2016 tiedoin) 94 henkilöä, joista 62 (ml. läänintaiteilijat) työskentelee alueilla ja 32 päätoimipisteessä.

1.2 ALUE- JA SIVUTOIMIPISTEET

Toimipisteiden tarkkaa lukumäärää ei ole kirjattu lakiin. Asetuksessa täsmennetään, että alueellisilla toimipisteillä voi olla sivutoimipisteitä, mutta siinä ei oteta kantaa lukumääriin. Toimikaudella 2015–2016 Taikella on kahdeksan aluetoimipistettä ja kaksi sivutoimipistettä eri puolilla Suomea. Nämä kymmenen toimipistettä huolehtivat läkisääteisten 13 alueellisen taidetoimikunnan päätösten valmistelusta ja toimeenpanosta.

Uudenmaan asioita hoidetaan päätoimipisteessä. Taiken toiminnan aloittamisen jälkeen on lakkautettu toimipisteet Mikkelissä ja Hämeenlinnassa. Tällä haavaa ainoat sivutoimipisteet toimivat Kuopiossa sijaitsevan Itä-Suomen aluetoimipisteen osana Joensuussa sekä Turussa sijaitsevan Lounais-Suomen aluetoimipisteen osana Porissa. Joensuussa hoidetaan Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon asioita ja Porista Satakunnan. Hämeen asiat hoidetaan ilman sivutoimipistettä Kouvossa sijaitsevasta Kaakkois-Suomen ja Hämeen aluetoimipisteestä käsin.

Taiken alue- ja sivutoimipisteet sekä niiden palvelemat maakunnat:

Toimipisteen nimi	Sijainti / toimipisteeseen sijoitetun henkilöstön määrä ¹	Palveltavat maakunnat
Itä-Suomen aluetoimipiste <ul style="list-style-type: none"> Joensuun sivutoimipiste 	Kuopio / 7 Joensuu (*) / 6	Pohjois-Savo Etelä-Savo (*) Pohjois-Karjala (*)
Kaakkois-Suomen ja Hämeen aluetoimipiste	Kouvola / 8	Kymenlaakso Etelä-Karjala Kanta-Häme Päijät-Häme
Keski-Suomen aluetoimipiste	Jyväskylä / 5	Keski-Suomi
Lapin aluetoimipiste	Rovaniemi / 8	Lappi
Lounais-Suomen aluetoimipiste <ul style="list-style-type: none"> Porin sivutoimipiste 	Turku / 2 Pori (*) / 4	Varsinais-Suomi Satakunta (*)
Pirkanmaan aluetoimipiste	Tampere / 4	Pirkanmaa
Pohjanmaan aluetoimipiste	Vaasa / 12	Pohjanmaa Etelä-Pohjanmaa Keski-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun sivutoimipiste	Oulu / 6	Pohjois-Pohjanmaa Kainuu
Taiteen edistämiskeskus	Helsinki / 32	Uusimaa

Aluetoimipisteet toteuttavat viraston tehtäviä edustamallaan alueella. Niiden on huolehdittava myös luottamuselinten hallinnosta ja luottamuselimille kuuluvien asioiden valmistelusta sekä

¹ Tässä ilmoitetut henkilömäärät perustuvat Taiken henkilöstöhallinnosta kesällä 2016 saamiini tietoihin. Kunkin toimipisteen luvut sisältävän ao. toimipisteestä käsin työskentelevät läänintaiteilijat.

päätösten esittelystä ja toimeenpanosta. Laissa ei kuitenkaan spesifisti erotella sitä, että aluetoimipisteiden tulisi työskennellä vain alueellisten toimikuntien kanssa. Aluetoimipisteille voidaan antaa lisäksi taiteen ja kulttuurin edistämiseen liittyviä valtakunnallisia erityistehtäviä.

Sekä pää- että sivutoimipisteet ovat elimellisesti Taiteen edistämiskeskuksen osia, ja kaikissa toimipisteissä hoidetaan niin taiteen edistämisen, kehittämisen, hallinnon kuin viestinnänkin toimialoille lukeutuvia asioita.

Aluetoimipisteissä työskentelevät erityisasiantuntijat ovat samalla myös toimipisteidensä esimiehiä. Läänintaiteilijat työskentelevät pääosin aluetoimipisteissä. Heidän toimenkuvansa liittyy vahvasti projekteihin. Jokainen läänintaiteilija osallistuu projektien toteutumiseen ja toimii niiden ohella asiantuntijatehtävissä. Heidän nykyinen toimenkuvansa vastaa siten pitkälti projektipäällikön tai -koordinaattorin työtä. Oman taiteellisen uran edistäminen ei kuulu tehtävään. Läänintaiteilijoiden toimikausi on kolme vuotta. Uuden viraston myötä läänintaiteilijoiden työn ohjaaminen siirrettiin alueellisilta taidetoimikunnilta keskitetysti koordinoituksi. Viraston organisaatorakenteessa läänintaiteilijat lukeutuvat kehittämisen toimialalle kehittämispäällikön alaisuuteen.

1.3 TAIDENEUVOSTO

Taideneuvoston lakiin kirjattuina tehtävinä on

1. päättää valtion taidetoimikuntien toimialoista, nimistä ja määrästä
2. nimetä valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien puheenjohtaja ja muut jäsenet
3. asettaa tarvittaessa valtion taidetoimikuntaan vertaisarviointiin liittyviä asioita valmistelevia jaostoja
4. antaa keskukselle esitys taiteen määrärahojen jakaantumisesta
5. päättää valtioneuvostolle osoitettujen kehittämisvarojen käytöstä myöntämällä valtionavustusta tai apurahoja
6. esittää valtion taiteilija-apurahoista annetun lain mukaista akateemikon arvonimeä
7. toimia opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä taidepoliittisissa linjauksissa
8. huolehtia muista tehtävistä, joista erikseen säädetään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

Taideneuvoston toimikausi on kolme vuotta. Siinä on puheenjohtaja sekä 6–8 muuta jäsentä, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) nimittää ”kulttuaan taiteen ja kulttuurin kannalta merkittäviä tahoja”. Jäsenten tulee olla taiteeseen ja kulttuuriin perehtyneitä, ja heitä nimettäessä ministeriön on harkittava asiantuntemuksen monipuolisuutta sekä kielellisiä ja alueellisia näkökohtia. Mikäli taideneuvoston jäsenen paikka aukeaa kesken toimikauden, opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää uuden jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

1.4 TOIMIKUNNAT JA LAUTAKUNNAT

Taiken yhteydessä toimii useita luottamuselimiä: valtakunnalliset taidetoimikunnat ja erillislautakunnat sekä alueelliset taidetoimikunnat. Näiden kaikkien asema ja tehtävät on kirjattu lakiin.

1.4.1 VALTAKUNNALLISET TAIDETOIMIKUNNAT

Valtakunnallisia taidetoimikuntia on seitsemän. Lain mukaan näitä toimikuntia voi olla 7–10. Taideneuvosto määrää toimikuntien tarkan lukumäärän asettaessaan ne kahden vuoden toimikausilleen. Toimikuntien jäsenmääräksi on laissa määrätty puheenjohtaja ja 4–11 muuta jäsentä. Taideneuvosto kuulee ”taiteen kannalta merkittäviä tahoja” ennen jäsenten nimeämistä. Jäsenillä on oltava hyvä taiteellinen asiantuntemus. Käytännössä tämä tarkoittaa ehdotusten pyytämistä taiteenalojen valtakunnallisilta järjestöiltä ja laitoksilta. Mikäli jäsenen paikka tulee auki kesken toimikauden, taideneuvosto nimeää myös uuden jäsenen.

Lain mukaan valtion taidetoimikuntien tehtävänä on

1. päättää valtion taiteilija-apurahoista annetun lain mukaisista apurahoista
2. päättää vertaisarviointiin perustuvista taiteilijoille, taiteilijaryhmille ja yhteisöille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista kukin omalla toimialallaan
3. antaa asiantuntijalausuntoja oman toimialansa asioista
4. osallistua toimialansa asiantuntijaelimenä keskuksen strategiatyöhön
5. toimia asiantuntijaelimenä oman toimialansa erityistehtävää hoitavalle aluetoimipisteelle.

Taideneuvosto voi asettaa toimikuntiin myös ”vertaisarviointiin liittyviä asioita toteuttavia jaostoja”. Toimikaudella 2015–2016 toimii kaikkiaan 14 jaostoa, jotka osallistuvat edustamiensa alojen hakemusten vertaisarviointiin sekä apuraha- ja avustuspäätösten valmisteluun taidetoimikuntien alaisuudessa. Alla olevassa taulukossa on kuvattu taiteenalat sekä aloja edustavat taidetoimikunnat ja jaostot siten kuin Taike ne vuonna 2016 luetteloi.

Taidetoimikunnat ja niiden yhteydessä toimivat jaostot sekä niiden edustamat taiteenalat:

Toimikunta ja sen yhteydessä toimivat jaostot	Taiteenala(t)
<i>Arkkitehtuuri- muotoilu ja ympäristötaidetoimikunta</i> <ul style="list-style-type: none"> • Arkkitehtuurijaosto • Muotoilujaosto 	Ympäristötaide
	Arkkitehtuuri
	Muotoilu
<i>Audiovisuaalinen taidetoimikunta</i> <ul style="list-style-type: none"> • Elokuvataiteen jaosto • Mediataiteen jaosto • Valo- ja äänitaiteen jaosto 	Elokuvataide
	Mediataide
	Valo- ja äänitaide
<i>Kirjallisuustoimikunta</i> <ul style="list-style-type: none"> • Taidejournalismin jaosto 	Kirjallisuus
	Taidejournalismi
<i>Musiikkitoimikunta</i>	Musiikki
<i>Esittävien taiteiden toimikunta</i> <ul style="list-style-type: none"> • Näyttämötaiteen jaosto • Performanssi- ja esitystaiteen jaosto • Sirkustaiteen jaosto • Tanssitaiteen jaosto 	Näyttämötaide
	Performanssi- ja esitystaide
	Sirkustaide
	Tanssitaide
<i>Taiteiden välisyyden, moninaisuuden ja kansainvälisyyden toimikunta</i> <ul style="list-style-type: none"> • Monikulttuurisuusjaosto 	Monitaide
	Monikulttuurisuus
<i>Visuaalisten taiteiden toimikunta</i> <ul style="list-style-type: none"> • Kuvataiteen jaosto • Sarjakuva- ja kuvitustaiteen jaosto • Valokuvataiteen jaosto 	Kuvataide
	Kuvitus ja sarjakuva
	Valokuvataide
7 taidetoimikuntaa <ul style="list-style-type: none"> • 14 jaostoa 	17 taiteenala + monikulttuurisuus
(Lisäksi alueelliset taidetoimikunnat jakavat lastenkulttuuriavustukset)	

1.4.2 ALUEELLISET TAIDETOIMIKUNNAT

Taiken yhteydessä toimii 13 alueellista taidetoimikuntaa. Lukumäärä ja toimialueet on kirjattu asetukseen (727/2012, § 12) seuraavasti:

- 1) Uudenmaan toimikunta toimialueenaan Uudenmaan maakunnan alue
- 2) Varsinais-Suomen toimikunta toimialueenaan Varsinais-Suomen maakunnan alue
- 3) Satakunnan toimikunta toimialueenaan Satakunnan maakunnan alue
- 4) Hämeen toimikunta toimialueenaan Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntien alueet
- 5) Pirkanmaan toimikunta toimialueenaan Pirkanmaan maakunnan alue
- 6) Kaakkois-Suomen toimikunta toimialueenaan Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakuntien alueet
- 7) Etelä-Savon toimikunta toimialueenaan Etelä-Savon maakunnan alue
- 8) Pohjois-Savon toimikunta toimialueenaan Pohjois-Savon maakunnan alue
- 9) Pohjois-Karjalan toimikunta toimialueenaan Pohjois-Karjalan maakunnan alue
- 10) Keski-Suomen toimikunta toimialueenaan Keski-Suomen maakunnan alue

- 11) Pohjanmaan toimikunta toimialueenaan Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueet
- 12) Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun toimikunta toimialueenaan Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnan alueet
- 13) Lapin toimikunta toimialueenaan Lapin maakunnan alue.

Lain mukaan alueellisen taidetoimikunnan tehtävänä on

1. päättää vertaisarviointiin perustuvista taiteilijoille, taiteilijaryhmille ja yhteisöille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista alueellaan
2. osallistua toimialueensa asiantuntijaelimenä keskuksen taiteeseen liittyvään strategiatyöhön
3. antaa asiantuntijalausuntoja.

Valtakunnallisten taidetoimikuntien tavoin alueellisissa taidetoimikunnissa on puheenjohtaja sekä 4–11 jäsentä, joilla on oltava hyvä taiteellinen asiantuntemus. Lisäksi lautakunnan asiantuntemuksen on muodostuttava riittävän monipuoliseksi ja toimialueen kielelliset näkökohdat on otettava huomioon. Jäseniä nimettäessä taideneuvosto kuulee ”taiteen aseman kannalta merkittäviä alueellisia tahoja”. Käytännössä tämä tarkoittaa alueellisia ja valtakunnallisia järjestöjä ja laitoksia. Toimikausi on kaksi vuotta kuten valtakunnallisissa toimikunnissakin.

Alueellisten taidetoimikuntien lukumäärä on suurempi kuin Taiken alue- ja sivutoimipisteiden määrä. Tämä tarkoittaa muihin alueisiin nähden poikkeavia järjestelyitä etenkin Etelä-Savon, Kanta- ja Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan taidetoimikunnissa. Näillä alueilla toimii alueellinen taidetoimikunta, mutta niillä ei ole lainkaan Taiken fyysistä toimipistettä.^{2, 3, 4}

Taiken toimipisteet alueilla sekä niiden palvelemat alueelliset taidetoimikunnat ja taidetoimikuntien kattamat maakunnat

Toimipisteen sijainti	Alueellinen taidetoimikunta	Palveltavat maakunnat
Kuopio Joensuu (*)	Pohjois-Savon toimikunta Etelä-Savon toimikunta Pohjois-Karjalan toimikunta	Pohjois-Savo Etelä-Savo (*) Pohjois-Karjala (*)
Kouvola	Kaakkois-Suomen toimikunta Hämeen toimikunta	Kymenlaakso Etelä-Karjala Kanta-Häme Päijät-Häme
Jyväskylä	Keski-Suomen toimikunta	Keski-Suomi
Rovaniemi	Lapin toimikunta	Lappi

² <http://www.taike.fi/fi/web/pohjois-savo/pohjois-savo>: ”Kuopiossa sijaitseva Itä-Suomen aluetoimipiste ja sen Joensuun sivutoimipiste palvelevat Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan taidetoimikuntien apuraha-asiakkaita. Lisäksi ne edistävät Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois-Karjalan taiteilijoiden kansallisia ja kansainvälisiä työskentelyedellytyksiä.”

³ <http://www.taike.fi/fi/web/etela-savo/etela-savo>: ”Etelä-Savon taidetoimikunnan apuraha-asiakkaita palvelee Taiteen edistämiskeskuksen Itä-Suomen toimipisteessä Joensuussa ja Kuopiossa, Mikkelin kaupungin asiointipisteessä sekä Anttolan, Haukivuoren, Ristiinan ja Suomenniemen yhteispalvelupisteissä.”

⁴ <http://www.taike.fi/fi/web/kaakkois-suomi/kaakkois-suomi>; <http://www.taike.fi/fi/web/hame/hame>: ”Kaakkois-Suomen ja Hämeen aluetoimipiste sijaitsee Kouvolassa, ja se palvelee Kanta- ja Päijät-Hämeen sekä Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan asiakkaita.”

Turku Pori (*)	Varsinais-Suomen toimikunta Satakunnan toimikunta	Varsinais-Suomi Satakunta (*)
Tampere	Pirkanmaan toimikunta	Pirkanmaa
Vaasa	Pohjanmaan toimikunta	Pohjanmaa Etelä-Pohjanmaa Keski-Pohjanmaa
Oulu	Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun toimikunta	Pohjois-Pohjanmaa Kainuu
Helsinki	Uudenmaan toimikunta	Uusimaa

(*) = sivutoimipiste / sen vastuulla oleva maakunta

1.4.3 ERILLISLAUTAKUNNAT

Taidetoimikuntien lisäksi keskuksen yhteydessä toimii apurahojen ja avustusten jakamista varten kaksi erillislautakuntaa, kirjastoapurahalautakunta ja kuvataiteen näyttöapurahalautakunta, joiden asema perustuu lakiin.⁵ Lautakuntien nimeämisen mukaisesti niiden perustavana ideana on ollut korvata teosten maksutonta saatavilla oloa tekijöille. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää lautakuntien jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Näiden lautakuntien jäsenten toimikausi ja nimeämistapa ovat siten erilaisia kuin taidetoimikunnilla.

2 TOIMINNAN LAAJUUS JA KOHDENTAMINEN

Taiteen edistämiskeskus eri osineen antaa lausuntoja, palvelee ja arvioi hakijoita, valmistelee, tekee ja panee toimeen päätöksiä, kerää, analysoi ja jakaa toimintaansa koskevaa tietoa sekä suunnittelee, toteuttaa ja hallinnoi rahoitus- ja kehittämisohjelmia.

Viraston osista luottamuselinten työ kohdistuu pääasiassa apurahoista ja palkinnoista päättämiseen. Projektien toteuttamisesta vastaavat pääosin eri puolilla maata työskentelevät läänintaiteilijat.

Kehittämistoiminta mukaan luettuna Taike käyttää vuosittain noin 35 miljoonaa euroa taiteen edistämiseen. Suurin osa (n. 60 %) summasta tulee veikkausvoittovaroista. Ministeriö päättää vuosittain siitä, miten veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot jaetaan eri käyttötarkoituksiin. Hallintomenot (n. 15 % kaikista menoista / 5 000 000 euroa) sekä valtion taiteilija-apurahojen ja kirjastoapurahojen määrärahat maksetaan budjettivaroista.

Taiteen edistämiskeskuksen 35 000 000 euron tuki taiteen edistämiseen on 0,06 prosenttia valtion menoista ja muodostaa alle 8 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön talousarvion menoluokasta ”taide ja kulttuuri”.

⁵ Alkuperäiset säädökset: laki eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista (236/1961); laki eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista (115/1997).

2.1 AVUSTUKSET

Erilaisia taiteilijoiden, työryhmien ja yhteisöjen avustuksia varten on käytössä useita erilaisia tukimuotoja, joiden lisäksi eri vuosina toteutetaan vaihtelevasti ohjelmaperusteisia hakuja.

Apurahat taiteilijoille ja työryhmille vuonna 2016

VALTAKUNNALLISET

- taiteilija-apurahat
- kohdeapurahat
- matka-apurahat
- residenssiapurahat
- apurahat monikulttuurisuuden edistämiseen
- kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahat
- kuvataiteen näyttöapurahat

ALUEELLISET

- työskentelyapurahat
- kohdeapurahat
- lastenkulttuurin kohdeapurahat

Yhteisöille suunnatut avustusmuodot vuonna 2016

VALTAKUNNALLISET

- toiminta-avustukset yhteisöille
- erityisavustukset yhteisöille
- residenssiavustukset yhteisöille
- avustukset monikulttuuriseen ja rasmin vastaiseen toimintaan
- toiminta-avustukset tanssin aluekeskustoimintaan
- elokuvan laatutuki
- valtionavustukset ”Prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen” -hankkeille
- valtionavustus ”Kohtaamispaikka taide” (kertaluonteinen; yksilöille, työryhmille ja yhteisöille)

ALUEELLISET

- erityisavustukset
- lastenkulttuurin erityisavustukset
- kulttuurin hyvinvointivaikutusten erityisavustukset

Taike jakaa apurahoina, palkintoina ja avustuksina vuosittain yli 32 miljoonaa euroa noin 3 200 taiteilijalle ja yhteisöille. Euromääräisesti keskeisimmät avustusmuodot ovat yksilöiden ja ryhmien työskentelyapurahat sekä yhteisöjen toiminta-avustukset (yleisavustukset). Vastaavasti yksittäisten erillisavustusmuotojen kokonaismäärä mitataan pienimmillään vain kymmenissä tuhansissa (esimerkiksi yllä mainittu kehittämisavustus ”Kohtaamispaikka taide”, jonka taideneuvosto jakaa). Tällöin kyse on lähinnä uusien toimintamuotojen kokeilevista avauksista,

jotka perustuvat usein ohjelmarahoitukseen.

Vuonna 2014⁶ taiteen edistämistä tuettiin valtakunnallisesti seuraavasti:

Tuen muoto	Summa
Työskentelyapurahat ja palkinnot	15 300 000 euroa
Kohdeapurahat	3 200 000 euroa
Avustukset yhteisöille	10 100 000 euroa
VALTAKUNNALLISET TUKIMUODOT TAITEELLISEEN TOIMINTAAN YHTEENSÄ: 28,6 miljoonaa euroa	

Alueellisesti taiteen edistämiseen kohdennettiin vuonna 2014 varoja seuraavasti:

Tuen muoto	Summa
Työskentelyapurahat ja palkinnot	2 024 850 euroa
Kohdeapurahat	724 300 euroa
Avustukset yhteisöille	1 039 920 euroa
ALUEELLISET TUKIMUODOT TAITEELLISEEN TOIMINTAAN YHTEENSÄ: 3,8 miljoonaa euroa	

Alueellisesti myönnettävät työskentelyapurahat voivat olla enimmillään vuoden mittaisia. Ne eivät vertaudu suoraan valtion taiteilija-apurahiin, sillä alueiden apurahiin ei sovelleta valtion taiteilija-apurahalakia. Apurahat on myös nimetty eri tavoin alueellisissa ja valtakunnallisissa myönnyksissä.

Yllä kuvattuihin lukuihin lukeutuu myös valtaosa Taiken tuesta kansainväliseen toimintaan, jota Taike tukee yli miljoonalla eurolla vuodessa (2014 tiedoin). Tämä toteutuu matka-apurahojen, kansainvälisen toiminnan avustusten, kohdeapurahojen ja yhteisöavustusten sekä kansainvälisten projektien kautta.

Kansainvälisen toiminnan tuki on suhteellisen pieni osa koko toiminnan mittakaavaa. Vuonna 2014 kansainvälisen toiminnan rahoitusta myös vähennettiin selvästi resurssien vähenemisen vuoksi: rahoitusta supistamalla kyettiin välttämään muuhun apurahoitukseen kohdennettavat määrärahaileikkaukset.

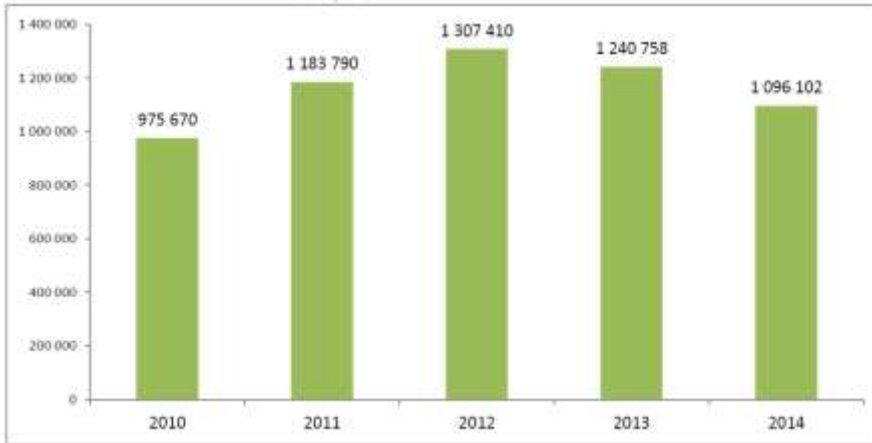
⁶ Tätä selontekoa kirjoitettaessa vuoden 2015 tietoja ei vielä ollut kaikilta osin käytettävissä, joten kuvaan eri tukimuotojen laajuutta Taiken arviointitiimin keräämin ja julkaisemin tiedoin vuodelta 2014. Kaikki eri taidealoja, alueita ja valtakunnallisia toimikuntia sekä hankkeita koskevat jakotiedot, joissa ei ole muuta lähdemerkintää, pohjaavat Paula Karhusen (2015) raportointiin tietoihin. Myös kuvioissa käytetyt diagrammit on poimittu Karhusen julkaisusta.

Ks.: [http://www.taike.fi/documents/10921/0/Taiken taiteen edist%C3%A4misen tuki 2014.pdf](http://www.taike.fi/documents/10921/0/Taiken+taiteen+edist%C3%A4misen+tuki+2014.pdf)

Summiin ei tullut merkittäviä muutoksia vuodelle 2015, mutta käyttöön otettiin uusia ohjelmaperusteisia tukimuotoja. Vuonna 2014 jaettiin viimeistä kertaa säveltaiteen kirjastoapurahat sekä sarjakuvataiteilijoiden ja kuvittajien kirjastoapurahat. Nämä määrärahat siirrettiin lisäyksiksi ao. alojen kohdeapurahiin.

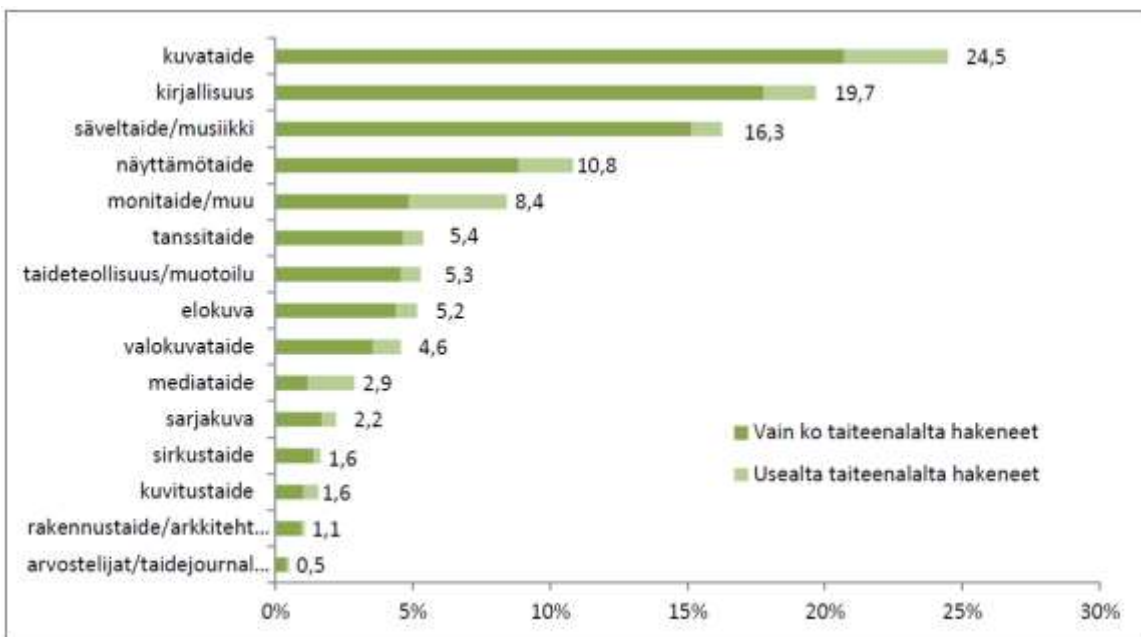
Kansainvälisen toiminnan rahoitus 2010–2014

2.1.1 ERI TAIDEALAT

Vuosittain Taike vastaanottaa noin 14 000 hakemusta. Vuonna 2014 niistä kohdistui valtakunnalliseen hakuun 6 238 ja alueelliseen hakuun 3 605 hakemusta. Taidealoista eniten hakemuksia jätetään kuvataiteen, kirjallisuuden, näyttämötaiteen sekä säveltaiteen ja musiikin aloille.

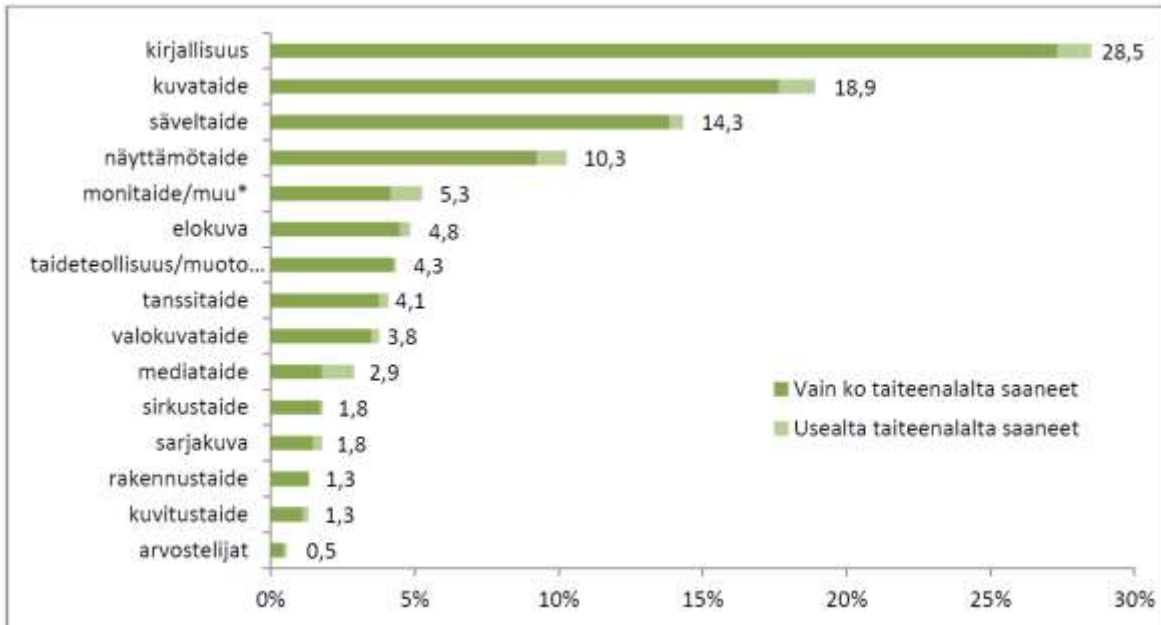
Taiken kaikki apurahojen ja avustusten hakijat (%) vuonna 2014

N = 8 091. Vuonna 2014 listattiin 15 eri alaa. Vuonna 2016 monissa yhteyksissä omiksi taidealoikseen listattujen performanssi- ja esitystaiteen sekä valo- ja äänitaiteen hakemukset lukeutuvat kuviossa listattuihin taidealoihin.

Neljä eniten hakemuksia tuottavaa taidealaa saavat myös valtaosan, noin 2/3, Taiken myöntämästä tuesta. Yksittäisten avustusten saajien määrässä kirjallisuus on selvästi suurin taiteenala.

Kaikki apurahojen ja avustusten saajat (%) taidealoittain 2014

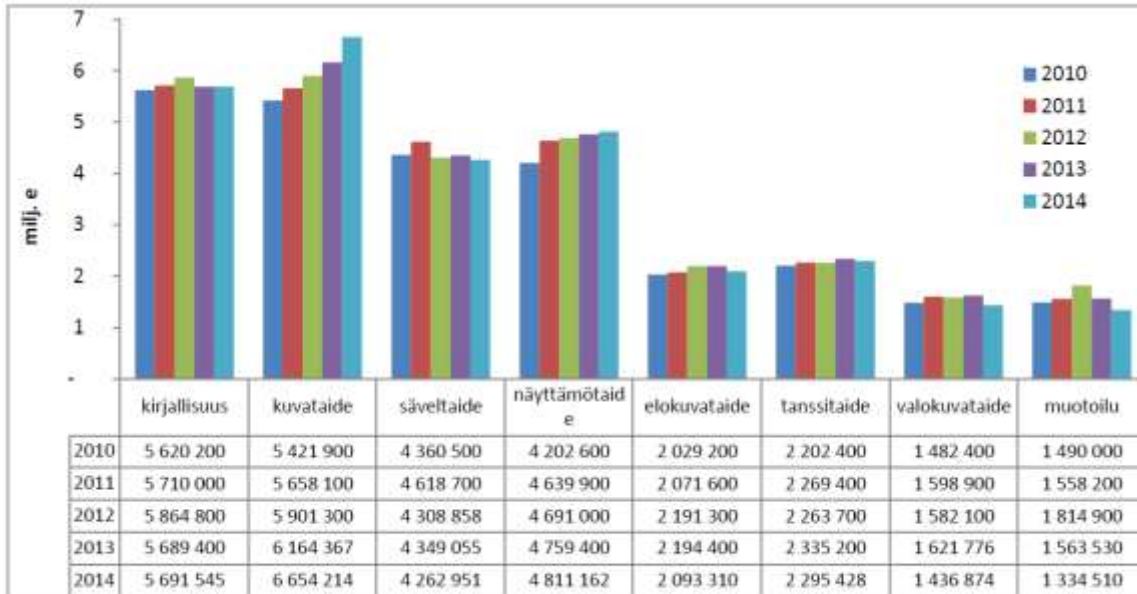
* Sisältää taiteenaloittain luokittelemattomat ja monitaiteelliset.

N = 3428.

Hakemusten määrän perusteella suurin taiteenala, kuvataide, on suurin myös myönnoissä, kun niitä tarkastellaan lukumäärän sijaan euromääräisesti. Kuvataiteen myöntöosuus kasvoi vuonna 2014. Tähän vaikutti se, että prosenttitaiteeseen kohdennetuut tukimuodot otettiin tuolloin käyttöön.

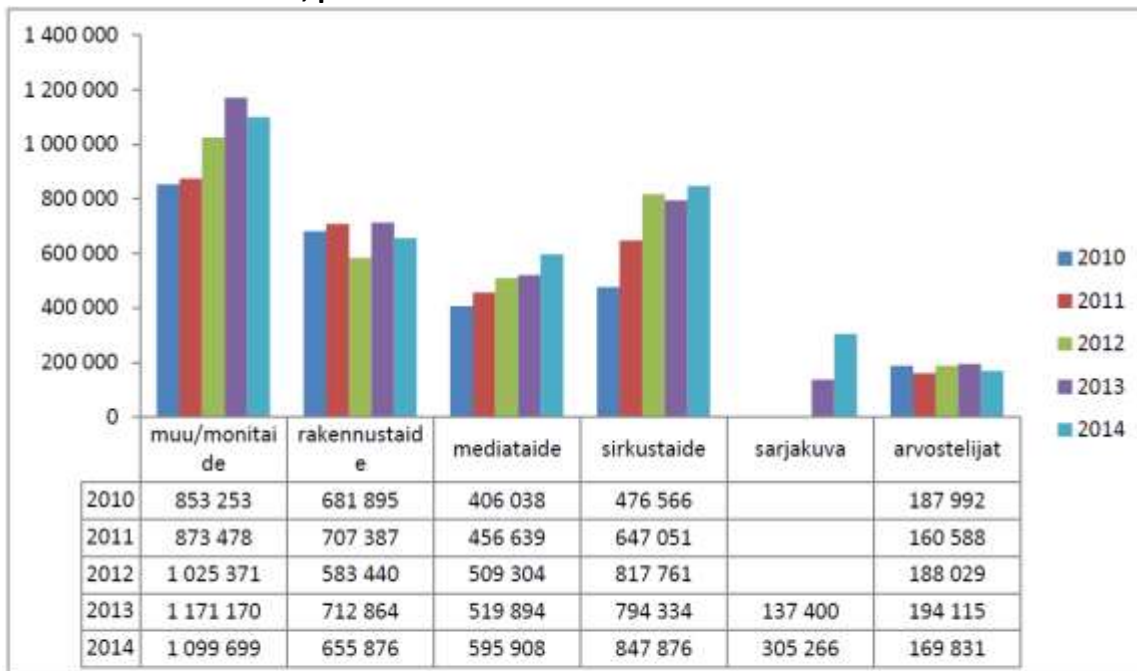
Neljä suurinta taidealaa ovat olleet suurimmat aina silloisen taidetoimikuntajärjestelmän aloittamisvuodesta 1968 lähtien. Alla on aikasarjat vuosilta 2010–2014 suurimpien, yli 1,5 miljoonaa euroa vuodessa jakavien taidealojen osalta. Muutoksia arvioitaessa on syytä muistaa, että summat sisältävät monia erilaisia määrärahoja. Tällöin niihin vaikuttavat myös uudet ohjelmat kuten yllä mainittu prosenttiperiaate: alueellisiin tukimuotoihin lisättiin tarkastelujaksolla uutena Taiteesta hyvinvointia -ohjelmaan liittyvä tuki vuonna 2012. Muilta osin tukiin on tehty lähinnä taiteilija-apurahoihin kohdistuneita indeksikorotuksia.

Taiken tuki 2010–2014, suurimmat taidealat

* Sisältää kaikki alueelliset ja valtakunnalliset apurahat ja avustukset, palkinnot, taitelijaprofessorien palkat.

Taiken tuki 2010–2014, pienet taidealat

* Sisältää alueelliset ja valtakunnalliset apurahat ja avustukset, palkinnot, taitelijaprofessorien palkat. Kuvitus jätetty laskuista pois, koska se on ollut omana hakemusluokkana vasta vuonna 2014 ja alueellisissa tukimuodoissa se on yhdistetty sarjakuvaan.

Taiken apurahat*, avustukset ja palkinnot taiteenaloittain (%) vuonna 2014

TAITEENALA	Osuus valtakunnalli-sista avustuksista %	Osuus alueellisista avustuksista %	Kaikki yhteensä		Muutos % (13-14)
			%	€	
Kuvataide	19,7	27,0	20,5	6 654 200	8 %
Kirjallisuus	18,3	12,4	17,6	5 691 500	0 %
Näyttämötaide	15,1	12,8	14,9	4 810 700	1 %
Säveltaide/musiikki	13,0	14,4	13,2	4 262 900	-2 %
Tanssitaide	7,3	5,4	7,1	2 295 400	-2 %
Elokuvataide	6,9	3,5	6,5	2 093 310	-5 %
Valokuvataide	4,5	3,8	4,4	1 436 900	-10 %
Taideteoll./muotoilu	4,1	4,6	4,1	1 334 510	-14 %
Monitaide**	2,5	9,8	3,4	1 099 700	-6 %
Sirkustaide	2,7	2,0	2,6	847 900	7 %
Rakennustaide/arkkit.	2,3	0,3	2,0	655 900	-8 %
Mediataide	1,8	2,3	1,8	595 900	10 %
Sarjakuva	0,9	1,5	0,9	305 300	122 %
Arvostelijat	0,5	0,4	0,5	169 800	-8 %
Kuvitustaide***	0,4	-	0,4	124 800	-
Yhteensä (% / €)	100 / 28,6 milj.	100 / 3,8 milj.	100	32,4 milj.	0,3 %

* Sisältää maksussa olevat taiteilija-apurahat sekä taiteilijaprofessorien palkat. Vuonna 2010 taitailijaprofessorien virat muutettiin apurahoiksi. Muutos toteutetaan vähitellen.

** Sisältää monitaiteelliset ja taiteenaloittain luokittelemattomat

*** Alueellisissa tukimuodoissa kuvitusta ei ole kaikissa tapauksissa ryhmitelty omaksi tukimuodokseen vaan alojen tuki sisältyy esim. monitaiteeseen tai tyheiseen 'sarjakuva- ja kuvitustaide' -ryhmään

Eri valtionavustusmuotojen kautta jaetaan määrärahoja sekä luottamuselinten päätösin että viranomaispäätösin. Yhteisöavustuksista päättää johtaja.

Etenkin työskentelyapurahoja on vaikeata saada. Vuonna 2014 vain 8 % hakijoista sai kuvataiteen valtakunnallisen taiteilija-apurahan. Myös kuvitustaiteen sekä monitaiteissa ja muissa taiteissa myöntökynnys jäi alle 10 prosentin. Suurista hakualoista näyttämötaiteessa vastaava osuus oli selvästi suurempi, 21 %. Säveltaiteen, musiikin ja kirjallisuuden hakijoista 17 % sai apurahan. Alueellisesti kuvataiteen työskentelyapurahan sai 13 %, musiikissa ja näyttämötaiteissa molemmissa 20 % ja kirjallisuudessa 23 % hakijoista.

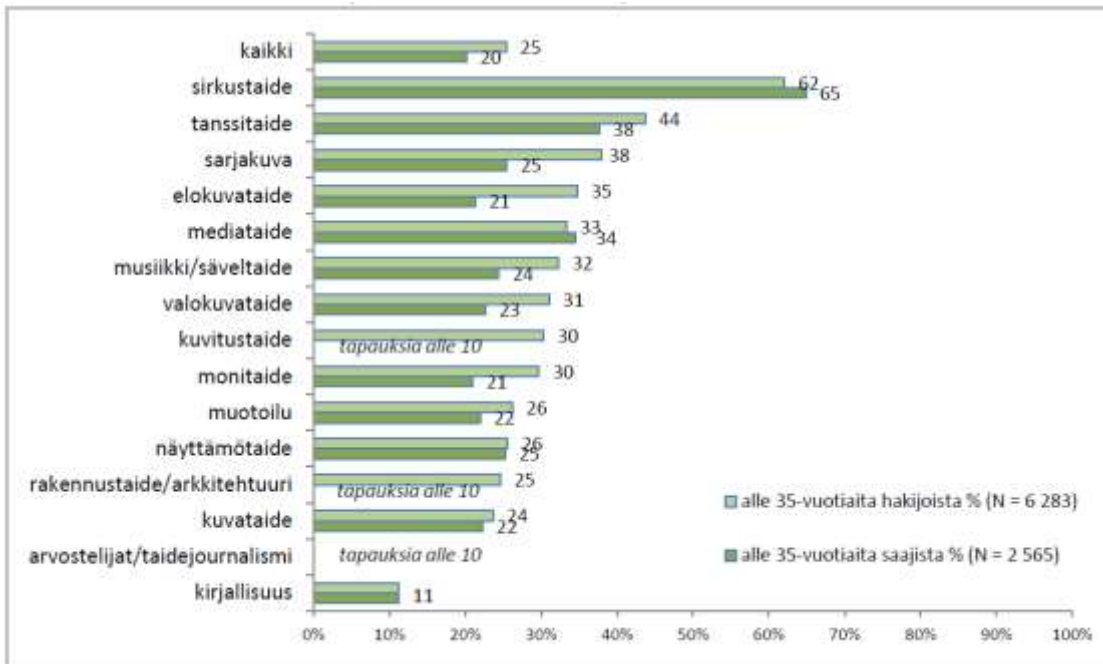
Taiteenalojen välillä on selviä eroja myös vertaisarvioitujen myöntöjen määrässä. Kirjallisuuden tuesta liki kaikki (96 %) on vertaisarvioitua, mutta tanssitaiteessa vastaava osuus jää alle 50 prosentin. Aloilla, joilla valtaosa myönnoistä on vertaisarvioituja, tukea suunnataan useammin työskentelyyn ja kohdeapurahoihin. Toisilla aloilla suurempi osuus kokonaisuudesta jaetaan yhteisöille. Myös alueellisten ja valtakunnallisten myöntöjen välillä on selvä ero tässä suhteessa: siinä missä alueellisesta tuesta 77 % on vertaisarvioitua, valtakunnallisesta tuesta vain 66 % jaetaan vertaisarviointiin perustuen.

Vertaisarvioitujen myöntöjen osuus taiteenaloittain vuonna 2014:

Taiteenala	Valtakunnalliset %	Alueelliset %	Yhteensä %
Arvostelijat/taidejournalismi	96 %	81 %	95 %
Elokuvataide	56 %	76 %	58 %
Kirjallisuus	97 %	81 %	96 %
Kuvataide	73 %	87 %	76 %
Kuvitustaide	96 %	-	96 %
Mediataide	90 %	96 %	91 %
Monitaide	79 %	47 %	68 %
Muotoilu	86 %	91 %	87 %
Näyttämötaide	31 %	67 %	34 %
Rakennustaide/arkkitehtuuri	79 %	65 %	78 %
Sarjakuva	92 %	81 %	90 %
Sirkustaide	28 %	73 %	32 %
Säveltaide/musiikki	59 %	72 %	61 %
Tanssitaide	43 %	79 %	46 %
Valokuvataide	70 %	89 %	71 %
Yhteensä	66 %	77 %	67 %

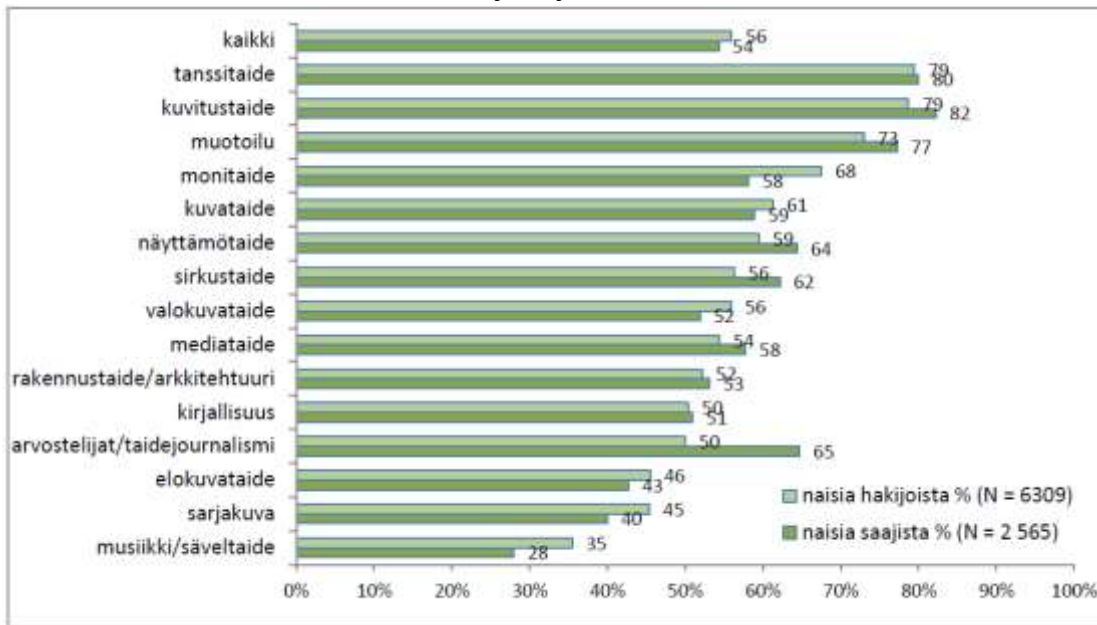
Taiken ja OKM:n välisessä tulossopimusasiakirjassa asetetaan tavoitteeksi, että neljännes apurahan hakijoista ja saajista olisi alle 35-vuotiaita. Kun kaikki alat ja apurahat otetaan huomioon, tähän tavoitteeseen ei päästä. Valtakunnallisten apurahojen saajista alle 35-vuotiaita oli vain 17 % vuonna 2014. Alueiden myönnoissä nuorten osuus kuitenkin on tavoitteen mukainen 25 %. Kokonaistilanne ei johdu suoraan hakemusten määrästä, sillä kaikkiaan noin neljännes hakijoista on nuoria (valtakunnallisesti 23 %, alueellisesti 28 % hakijoista).

Alle 35-vuotiaiden osuus kaikista Taiken apurahojen hakijoista ja saajista vuonna 2014

Sukupuolten osuudet hakijoista ja myönnoistä menevät melko tasan, joskin muutamilla pienemmillä taidealoilla on myös eroja. Vuosina 2000–2010 naisten osuus lisääntyi kaikilla taiteenaloilla, mutta heidän osuutensa on suurin ns. vapaissa taiteissa. Apurahojen sukupuolijakaumaa voi suhteuttaa taiteilijoiden yleiseen toimeentuloon, jolloin tilanne tiivistyy seuraavasti: ”naisten osuus on suurin niissä työmarkkina-asemissa, joissa toimeentulo on kaikkein matalin” (Roiha, Rautiainen ja Rensujeff 2015, 38).

Naisten osuus kaikista hakemuksista ja myönnoistä vuonna 2014

Vieraskielisten osuus Taiken hakijoista on 4 % ja myönnoistä 3 %. Myös ruotsinkielisten osuutta seurataan. Vuonna 2014 ruotsinkielisiä oli 6 % sekä hakijoista että apurahojen saajista. Paula Karhusen (2013) mukaan maahanmuuttajataiteilijat tulevat tukijärjestelmässä kohdelluiksi varsin tasapuolisesti, joskin alakohtaisena huomiona on syytä nostaa esiin, että kirjallisuustoimikunta ei ollut raportin ilmestyessä vielä koskaan myöntänyt apurahaa vieraskielisille kirjailijoille (mt. 112).

2.1.2 ERILLISLAUTAKUNNAT

Kirjastoapurahalautakunnan jakamat korvaukset kohdentuvat kirjailijoiden ja kääntäjien luovan työn tukemiseen ja perustuvat teosten lainattavuuteen ilman maksua yleisistä kirjastoista. Apurahasumma on 10 % kirjastojen edellisen vuoden kirjahankintoihin käyttämästä summasta. Vuonna 2014 tukisumma oli 2,7 miljoonaa euroa, joka jaettiin yhteensä yli 800 kirjailijalle ja kääntäjälle (ka./hlö: 3 375 €).

Kuvataiteen näyttöapurahalautakunta jakaa viiden kuukauden työskentelyapurahoja kuvataiteilijoille, valokuvataiteilijoille ja taideteollisen alan ammattilaisille. Vuonna 2016 jaettiin 120 taiteilijalle 8 000 euron apurahat, yhteissummaltaan 960 000 euroa.

Edellä esitetyissä taulukoissa kirjastoapurahalautakunnan ja näyttöapurahalautakunnan hakemukset ja myönnot on laskettu mukaan taidealoittaisiin lukuihin.

2.1.3 ALUEIDEN OSUUDET

Kun otetaan huomioon kaikki alat sekä valtakunnalliset ja alueelliset jaot, jaetaan eri alueille apurahoja suunnilleen kunkin alueen osuutta hakemuksista vastaava määrä. Euromääräisesti tarkastellen jakauma ei kuitenkaan ole yhtä tasainen. Osuudet on eritelty seuraavassa taulukossa vuonna 2014 toteutuneen apurahojen ja avustusten jaon mukaisesti.

Alueellista tukea osoittava sarake kertoo, kuinka paljon edellisen sarakkeen osoittamasta, kaikesta alueelle kohdennetusta rahoituksesta tulee itse alueella tehdyin päätöksin. Alueelliset toimikunnat päättävät lopulta melko vaatimattomista summista, sillä vuonna 2014 alueellisina tukimuotoina myönnetty 3,8 miljoonan euron kokonaissumma oli vain 11,7 % kaikista maksetuista apurahoista ja avustuksista.

Vuoden 2014 apurahat ja avustukset maakunnittain tarkastellen:

	Osuus haki-joista	Osuus saajista	Eurot yht.*	Ouus euroista %	Alueellinen tuki €	Alueellisen tuen osuus kaikesta alueelle kohdentuvasta rahoituksesta %
Uusimaa	49,5 %	50,8 %	18785664	58,7 %	637 140	3,4 %
Pirkanmaa	8,1 %	9,0 %	2621122	8,2 %	353 000	13,5 %
Varsinais-Suomi	8,3 %	7,2 %	2089001	6,5 %	353 430	16,9 %
Pohjois-Pohjanmaa	3,9 %	3,7 %	1118714	3,5 %	212 300	19,0 %
Satakunta	2,5 %	2,5 %	859 775	2,7 %	234 000	27,2 %
Keski-Suomi	3,6 %	4,1 %	786 783	2,5 %	266 400	33,9 %
Päijät-Häme	2,4 %	1,9 %	774 152	2,4 %	126 580	16,4 %
Pohjois-Savo	2,7 %	2,6 %	755 578	2,4 %	248 500	32,9 %
Lappi	2,5 %	2,6 %	611 035	1,9 %	237 000	38,8 %
Pohjois-Karjala	2,6 %	2,4 %	541 290	1,7 %	238 050	44,0 %
Ulkomaat	2,4 %	2,1 %	509 286	1,6 %	1 000	0,2 %
Kanta-Häme	2,2 %	2,0 %	462 375	1,4 %	117 800	25,5 %
Etelä-Savo	1,9 %	2,0 %	377 598	1,2 %	190 460	50,4 %
Pohjanmaa	1,7 %	2,0 %	365 794	1,1 %	123 800	33,8 %
Etelä-Karjala	1,3 %	1,3 %	328 989	1,0 %	116 500	35,4 %
Kymenlaakso	1,6 %	1,4 %	290 840	0,9 %	119 000	40,9 %
Keski-Pohjanmaa	0,8 %	0,7 %	251 997	0,8 %	32 800	13,0 %
Etelä-Pohjanmaa	1,3 %	1,2 %	241 100	0,8 %	109 100	45,3 %
Kainuu	0,5 %	0,4 %	228 697	0,7 %	32 700	14,3 %
Ahvenanmaa	0,3 %	0,2 %	27 900	0,1 %	-	0,0 %
	100,0	100,0	32 027 692	100,0	3 749 560	11,7 %
N	8 091	3 428				

* ilman taiteilijaprofessoreita ja palkintoja

Kaikista euroista kohdennetaan Uudellemaalle lähes 60 %. Vuoden 2015 ensimmäiset tilastotarkastelut vahvistavat, että jakosuhte on tässä suhteessa pysynyt varsin samana vuodesta 2014 vuoteen 2015.

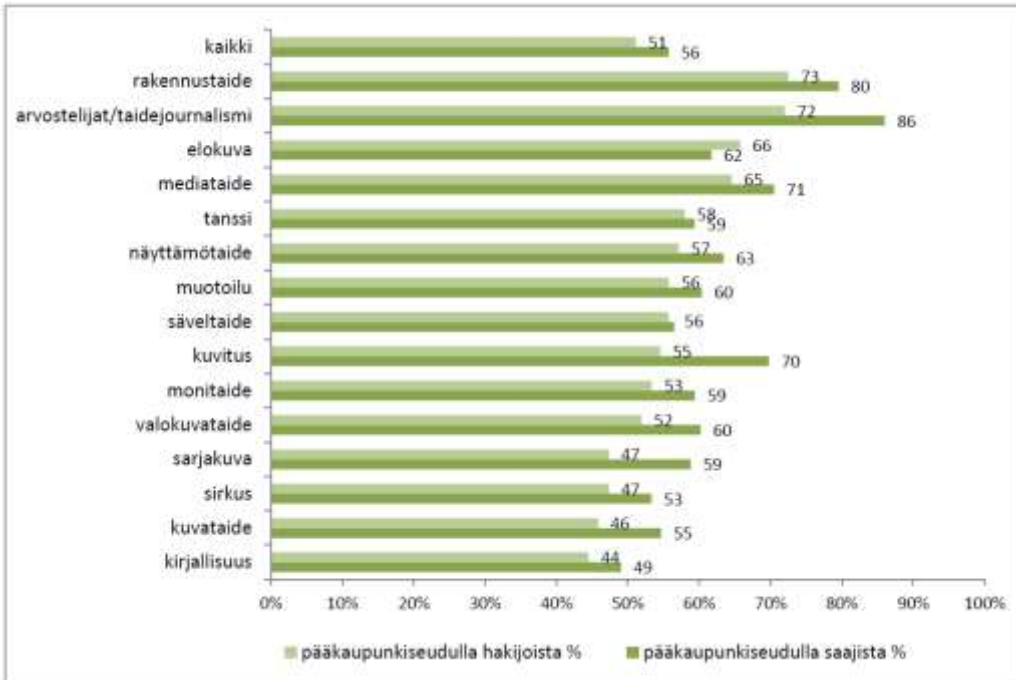
Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen ja avustusten hakijat ja saajat sekä myönnetty summa maakunnittain vuonna 2015

	Hakijoita	%	Saajia	%	eurot yhteensä*	%
Uusimaa	3 946	50,7 %	1615	51,5 %	20 017 564	58,8 %
Pirkanmaa	642	8,2 %	269	8,6 %	2 602 107	7,6 %
Varsinais-Suomi	678	8,7 %	249	7,9 %	2 518 049	7,4 %
Pohjois-Pohjanmaa	292	3,8 %	105	3,3 %	1 275 425	3,7 %
Satakunta	168	2,2 %	74	2,4 %	731 783	2,1 %
Keski-Suomi	278	3,6 %	128	4,1 %	920 697	2,7 %
Päijät-Häme	167	2,1 %	55	1,8 %	720 905	2,1 %
Pohjois-Savo	203	2,6 %	87	2,8 %	843 382	2,5 %
Lappi	218	2,8 %	89	2,8 %	708 162	2,1 %
Pohjois-Karjala	183	2,4 %	79	2,5 %	495 342	1,5 %
Ulkomaat	169	2,2 %	55	1,8 %	519 556	1,5 %
Kanta-Häme	160	2,1 %	65	2,1 %	562 576	1,7 %
Etelä-Savo	143	1,8 %	62	2,0 %	383 193	1,1 %
Pohjanmaa	120	1,5 %	46	1,5 %	320 863	0,9 %
Etelä-Karjala	103	1,3 %	35	1,1 %	354 741	1,0 %
Kymenlaakso	109	1,4 %	48	1,5 %	332 992	1,0 %
Keski-Pohjanmaa	56	0,7 %	22	0,7 %	282 631	0,8 %
Etelä-Pohjanmaa	77	1,0 %	30	1,0 %	175 100	0,5 %
Kainuu	58	0,7 %	22	0,7 %	259 781	0,8 %
Ahvenanmaa	12	0,2 %	2	0,1 %	13 500	0,0 %
N	7 782	100,0 %	3 137	100,0 %	34 038 349	100,0 %

Hakemusten ja myöntöjen eroa taidelajikohtaisesti tarkastelemalla täsmentyy kuva siitä, kuinka Taiken toiminta kohdentuu valtakunnallisessa apurahoituksessa muuta maata vahvemmin Uudellemaalle ja ennen kaikkea pääkaupunkiseudulle.

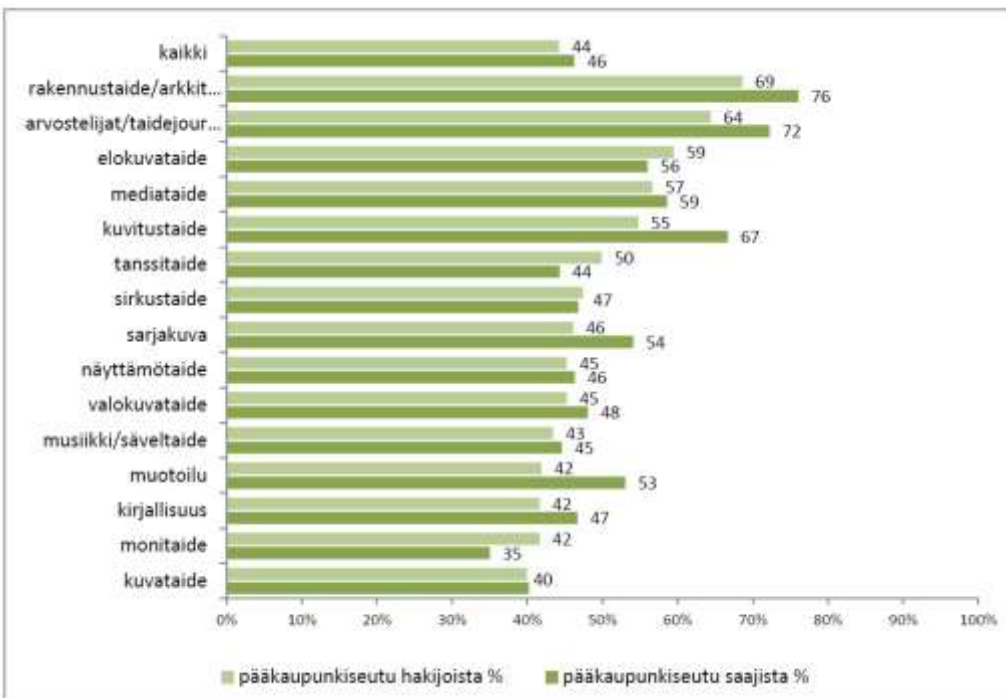

Pääkaupunkiseudulla asuvien prosenttiosuus valtakunnallisten apurahojen hakijoista ja saajista vuonna 2014 (taulukko sisältää yhteisöavustukset)

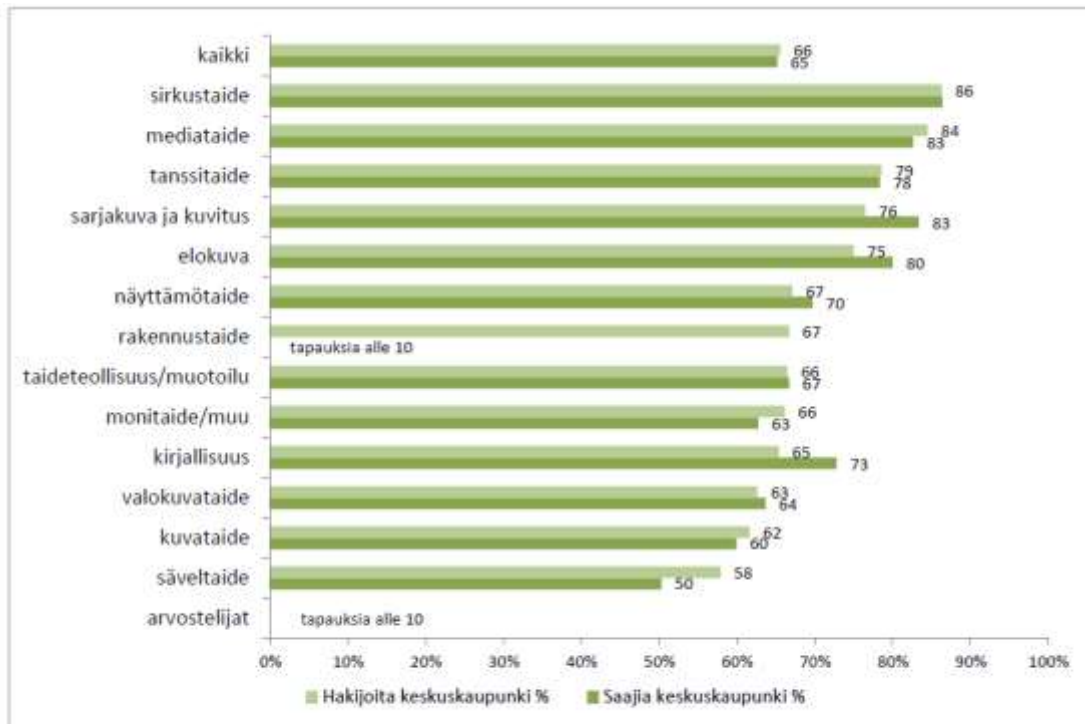
Kun tarkastellaan kaikkea Taiken apurahoitusta taiteenaloittain, elokuvataide, tanssitaide, sirkustaide ja monitaide erottuvat ainoina aloina, joissa apurahoja myönnettiin hakijaosuutta enemmän muualle kuin pääkaupunkiseudulle. Tiivistäen voi sanoa, että pääkaupunkiseudulla asuvat hakijat saavat useimmilla aloilla Taikesta hakemukselleen todennäköisemmin rahoitusta kuin muualla Suomessa asuvat hakijat.

Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiken apurahojen hakijoista ja saajista vuonna 2014

Vastaava myöntöjen keskittyminen keskuskaupunkeihin näkyy monilla aloilla myös alueellisesti. Mittakaava on kuitenkin maltillisempi kuin valtakunnallisella tasolla, sillä keskittyminen koskee harvempia hakualoja, ja kaikki alat huomioon ottaen keskittymistä ei ole lainkaan. Siinä missä vuonna 2014 valtakunnallisessa haussa pääkaupunkiseudulle kohdistui 5 prosenttiyksikköä enemmän apurahamyöntöjä kuin siellä asuvilta hakijoilta saatiin hakemuksia, alueiden keskuskaupunkeihin myönnettiin yksi prosenttiyksikkö *vähemmän* apurahoja kuin otettiin vastaan hakemuksia.

Keskuskaupunkien osuus alueellisten taidetoimikunnien hakemuksista ja myönnoistä vuonna 2014

* Keskuskaupungit: Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kokkola, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa, Vantaa.

2.2 OHJELMATOIMINTA

Suoran taiteellisen toiminnan tuen lisäksi olennaisin taiteen tukemisen muoto on kehittämistyö, joka toteutuu pääasiassa ohjelmin. Vuonna 2014 toimintaan kohdennettiin yhteensä 2,8 miljoonaa euroa:

- Läänintaiteilijat ja projektit: 2,6 miljoonaa euroa
  - Läänintaiteilijoiden palkat: 1 796 960 euroa
  - Projektit: 770 040 euroa
  - Ulkomaan taiteilija-asunnot: 72 610 euroa
- Asiantuntijapalvelut: 200 000 euroa

Ohjelmajohtaminen on yksi Taiken johtamisjärjestelmän osa. Ohjelmat jakautuvat kehittämisohjelmiin (projektit) ja rahoitusohjelmiin. Strategiakaudella 2015–2020 Taiken kehittämisohjelmia on viisi. Ohjelmajohtamisen periaatteita toteuttavat vastuualuepäälliköt,

heidän alaisensa erityisasiantuntijat ja hankepääällikkö sekä läänintaiteilijat, joiden projekti- ja asiantuntijatehtävät sijoittuvat ohjelmiin. Jokaisella ohjelmakokonaisuudella on ohjelmakoordinaattori, jonka nimike on aina erityisasiantuntija. Hänen tehtävänä on koordinoita läänintaiteilijoiden ao. ohjelmaan osoitettua työpanosta.

Taike korostaa eri vuosina eri teemoja. Vuonna 2016 teemavuosi on ”Taide on lasten”, jonka myötä alkoi viisivuotinen lasten- ja nuortenkultuurin kehittämisohjelma. Sen tavoitteena on muun muassa nostaa lasten- ja nuortenkultuurin parissa työskentelevien ammattitaiteilijoiden asemaa ja arvostusta sekä kiinnittää huomiota lapsille tarjottavan taiteen laatuun. Teemavuoden aikana virasto järjestää teemakeskusteluja ja osallistuu erilaisiin tapahtumiin eri puolilla maata yhteistyössä useiden lastenkultuurin parissa toimivien tahojen kanssa. Vuoden 2017 teema on ”Taide liikuttaa”.

Muita vuonna 2016 käynnissä olevia valtakunnallisia hankkeita ovat ”Taiteen käytön, hyvinvoinnin ja osallistamisen kehittämisohjelma 2015–2020” sekä ”Prosenttiperiaatteen edistäminen”.

Taiteen käytön, hyvinvoinnin ja osallistamisen kehittämisohjelma kuvaa hyvin ohjelmatoiminnan muotoja Taikessa. Kehittämisohjelmaa varten on koottu ryhmä, jota vetää aluetoimipisteessä (Kaakkois-Suomi) työskentelevä erityisasiantuntija. Jäsenenä on kuusi läänintaiteilijaa ja yksi työnsuunnittelija.⁷ Näistä kahden tehtävä liittyy taiteen hyvinvointivaikutusten edistämiseen valtakunnallisesti. Muiden työnkuva liittyy hyvinvointivaikutusten edistämiseen, mutta kohdentuu alueellisesti. Kullakin läänintaiteilijalla on myös teemaan liittyviä alueellisia projekteja koordinoitavanaan.

Myös prosenttiperiaatteen valtakunnallista edistämistä varten on nimetty läänintaiteilijoita, jotka osana työnkuvaansa edistävät prosenttitaideperiaatteen käyttöönottoa. Vuonna 2016 hankkeeseen kohdistetaan noin 5,5 henkilötyövuotta. Projektissa työskentelee kahdeksan läänintaiteilijaa kahdeksassa Taiken toimipisteessä, mutta osalla heistä on muitakin kuin tähän projektiin liittyviä työtehtäviä. Tätä kokonaisuutta koordinoi päätoimipisteeseen sijoitettu erityisasiantuntija.

Läänintaiteilijat rekrytoidaan alueelliseen, alueiden väliseen tai valtakunnalliseen tehtävään edustamaan joko tiettyä taiteen alaa tai kehittämisohjelmien mukaista teemaa. Valtakunnallisten hankkeiden rinnalla monet läänintaiteilijat toteuttavat siis alueellisia hankkeita, jotka keskittyvät muun muassa alueiden eri taidelajien asemaan, taidekasvatukseen, taiteen saatavuuteen ja saavutettavuuteen, kulttuuriseen moninaisuuteen, tapahtumatuotantoon ja yhteistyöverkostojen elävyyteen. Lisäksi yhden läänintaiteilijan toimenkuva kietoutuu kolmivuotisena jaksona taiteen kehitysyhteistyön ja yhden läänintaiteilijan tehtävät pohjoismaisen yhteistyön ympärille. Projektitoiminnan tavoitteena on vaikuttaa vallitseviin rakenteisiin ja asenteisiin sekä tiedon lisäämiseen.

---

⁷ Työnsuunnittelija on tässä tehtävässä normaalista poikkeava nimike.

3 TAIKEN TAVOITTEET

Hallinnolliset ja sisällölliset tavoitteet, jotka johtivat Taiken perustamiseen, on koottu tiiviisti uudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 52/2012 vp). Myös uudistustavoitteisiin liittyvät eri tahojen lausunnot ovat luettavissa valtioneuvoston nettisivulta,⁸ jonne valmistelua koskevat asiakirjat on koottu.⁹

Vuoden 2012 hallituksen esityksessä viitataan opetus- ja kulttuuriministeriön strategiaan vuodelta 2009 (*Kulttuuripolitiikan strategia 2020*). Strategiassa esitettiin valtion taidetoimikuntalaitoksen vahvistamista sekä valtion kulttuurihallinnon selkeyttämistä. Tältä pohjalta kirjattiin ajatus uudesta toimielimestä, joka tuolloin nimettiin *taide- ja kulttuuripolitiikan kehittämiskeskukseksi*. Valtioneuvoston keväällä 2010 eduskunnalle antamaan selonteeseen kulttuurin tulevaisuudesta (VNS 4/2010 vp) sisältyi jo ehdotus Taiteen edistämiskeskukseksi nimetyn viraston perustamisesta.

Valtioneuvoston selonteossa uuden viraston perustaminen oli sijoitettu otsikon ”Taiteilijan työ” alle. Uudistuksen motiiveja perusteltiin toimintaympäristön muutoksella, johon tuolloin olemassa olleiden rakenteiden ei nähty vastaavan: ”Perinteiseen taiteenalohtaisuuteen perustuvat tukijärjestelmät eivät tunnista ja kohtaa taiteen tekemisen uusia muotoja. Niiden kehittäminen avoimemmaksi ja joustavammaksi on kriittinen avaintekijä, samoin kuin myös nuorten lahjakkuuksien auttaminen uran alkuun.” Tulkitsen nämä linjaukset uuden viraston perustaviksi tavoitteiksi.

Eduskunta vastasi (EK 38/2010 vp) ehdotukseen ”edellyttämällä valmistelevaan taiteen keskustoimikunnan muuttamista taiteen edistämiskeskukseksi koskevan esityksen”. Valmistelu aloitettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä sekä silloisessa taiteen keskustoimikunnassa (TKT). Ministeri esitteli uuden lain sekä uuden organisaation valmistelua TKT:n henkilökunnalle syksyllä 2011. Uuden viraston perustaminen oli mukana valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2012.

Hallituksen esityksen mukaan uuden keskuksen keskeisenä tavoitteena (HE 52/2012 vp, s. 22) oli mahdollistaa ”taiteen ja kulttuurin edistäminen valtakunnallisesti”. Edelleen todettiin, että ”tavoitteen toteuttamiseksi tulisi valtion viranomaisten kyetä nykyistä tehokkaampaan toiminnan koordinointiin ja voimavarojen käyttöön”.

Hallituksen esityksessä uuden viraston luomista perustelevat syyt täsmentyvät viiteen yleistavoitteeseen:

- Taiteen edistämiseen liittyvän toiminnan selkeyttäminen erottamalla luottamuselinten arviointitehtävät ja viranomaistehtävät toisistaan.
- Yhtenäisyyden ja koordinaation parantaminen.
- Resurssien tehokkaampi käyttö.
- Taideneuvoston perustaminen taidepolitiikan asiantuntijaelimeksi.
- Taidetoimikuntalaitoksen uudistaminen vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin ja vahvistamaan taiteen autonomiaa.

⁸ <http://valtioneuvosto.fi/hanke?selectedProjectId=10237>

⁹ Näiden lausuntojen analysointi ei kuulu tämän selonteon rajaukseen, vaikka niitä on selonteon pohjustamisessa käytettykin.

Valtion vuoden 2016 talousarvion mukaan Taike edistää hyvinvointia, kulttuuria ja sen moninaisuutta. Tavoitteena on vahvistaa taiteen ja kulttuurin asemaa ja arvostusta.

Tehtävien hoitamiseen liittyviä tavoitteita on kirjattu myös Taiken omaan strategia-asiakirjaan¹⁰ ja tulossopimuksiin. Lisäksi virasto linjaa täsmällisempiä sisäisen kehittämisen tavoitteitaan omiin asiakirjoihinsa ja toimenpideohjelmiinsa, joiden avulla se toteuttaa tehtävänsä ja pyrkii realisoimaan yleistavoitteitaan.

Taiken omassa strategiassa virastolle asetetaan toiminnalliset tavoitteet, joiden mukaan virasto on vuoteen 2020 mennessä

1) *Suomen johtava taide- ja taiteilijapolitiikan organisaatio*. Tämän toteuttaminen vaatii strategian mukaan

- taide- ja taiteilijapoliittista verkostoyhteistyötä sekä hallinnonalat ylittäviä kumppanuuksia
- henkilöstön asiantuntijuutta kehittävä koulutusta
- luottamuselinten osaamisen laaja-alaista hyödyntämistä
- muutostarpeiden tunnistamista ja toimialaa koskevaa tiedon tuotantoa.

2) *Taiteilijoiden ja taidekentän tarpeista nouseva palveluorganisaatio*, jonka toteuttamiseksi

- rakennetaan asiakkaiden ja vertaisarvioijien tarpeista lähtevä ja käytettävyydeltään korkealaatuinen sähköinen palvelukokonaisuus
- hyödynnetään koko julkishallinnon yhteisiä asiakaspalvelupisteitä ja niiden tarjoamia etäpalvelumahdollisuuksia
- noudatetaan avoimen hallinnon periaatteita ja käytetään selkeää sekä ymmärrettävää kieltä

3) *Virasto, jonka rakenne, työnjako ja resurssit vastaavat sille asetettuja tehtäviä*. Tähän päästäisiin

- uudistamalla rakenne ja toimintatavat vastaamaan tehtäviä
- selkeyttämällä työnjakoa muun julkishallinnon kanssa
- kehittämällä osallistavaa taidehallintoa
- varmistamalla henkilöstön osallisuus ja vastaamalla uusiin toimintatarpeisiin.

Toimikautta 2015–2016 koskevassa OKM:n ja Taiken välisessä tulossopimuksessa sovittiin, että virasto siirtyy vaiheittain ohjelmajohtamiseen, ”jolloin pystytään paremmin ja näkyvämmiin seuraamaan viraston strategisten tavoitteiden sekä Taiteen edistämiskeskukselle annettujen tehtävien toteutumista ja resurssien jakautumista vastuualueiden rajat ylittävästi”.

Tulossopimuksessa toimikauden 2015–2016 keskeisiksi haasteiksi listattiin

- sähköisen asiointijärjestelmän (SALAMA) epävarmuus ja tilastotietojen kerääminen
- läpinäkyvä ja osallistava päätöksenteko
- nuorten taiteilijoiden asema ja samalla väestön ikääntymisen vaikutusten huomioon ottaminen

---

¹⁰ <http://www.taike.fi/fi/strategia>

- taiteen kokemisen ja tekemisen moninaistuminen eri muodoissaan.

Varsinaiset tulostavoitteet pohjaavat Taiteen edistämiskeskuksen lakiin kirjattuihin tehtäviin sekä opetus- ja kulttuuriministeriön strategiaan tavoitteisiin. Ne koskevat

- taiteilijoiden toimeentulomahdollisuuksia, työllisyyttä ja sosiaaliturvaa
- taiteen ja kulttuurin perusoikeuksia, saatavuutta ja saavutettavuutta
- taiteellista ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja kansainvälisyyttä
- kulttuurin taloutta ja luovaa taloutta sekä taiteen soveltavaa käyttöä.

Eri tehtäväkokonaisuuksille on tulossopimuksiasiakirjassa kirjattu myös seurantamittareita (esim. hakijamäärän kehitys, myönnettyjen avustusten määrä, pääkaupunkiseudulle myönnettävien apurahojen määrä, hankekokonaisuuksien määrä ja nuorten osuus apurahojen saajista). Näiden kautta ministeriö seuraa toiminnan toteutumista suhteessa sopimukseen kirjattuihin linjauksiin.

3.1 VIRANOMAISTEHTÄVÄT

Hallituksen esityksessä (HE 52/2016 vp, s. 16) uudistuksen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi linjattiin uuden viraston yhtenäisempi rakenne, joka selkeyttäisi prosesseja ja vastaisi näin tulostavoitteiden tarpeisiin ja tehostaisi resurssien käyttöä. Uuden rakenteen katsottiin myös lisäävän läpinäkyvyyttä. Tavoitteena oli myös erottaa yhteisöjen valtionavustusasiat taiteelliseen toimintaan tarkoitettujen apurahojen myöntämisestä.

Hallituksen esityksen mukaan uutta virastoa edeltäneen taiteen keskustoimikunnan tehtävärajaus oli epäselvä ja sotki viranomaistehtävän toteuttamisen luottamuselinten toimintaan. Uudessa laissa viranomaistehtävät ja luottamuselinten tehtävät erotettiin sen vuoksi selvästi toisistaan. Samalla lakiin kirjattiin myös päätöksiä koskeva oikaisuvaatimus- ja valitusmahdollisuus.

Uudessa laissa Taiken tehtäväksi linjattiin myös kulttuurin tukeminen siltä osin kuin kyseessä olevia tehtäviä ei ole annattu muille viranomaisille. Käytännössä tämä ”muun kulttuurin” tukeminen toteutetaan viranomaistehtävänä, joka liittyy tiukasti Taiken ja OKM:n väliseen suhteeseen. Samalla kyse on kuitenkin myös viraston suhteesta muihin ministeriöihin ja viranomaisiin, joissa hoidetaan kulttuuria koskevia asioita. Esimerkiksi monikulttuurisuutta koskevat sisällöt linkittyvät myös sisäministeriön maahanmuuttoa koskeviin vastuisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on uuden viraston perustamisen jälkeen siirtänyt aiemmin ministeriössä hoidettuja tehtäviä Taiken hoidettavaksi (monikulttuurisuusavustukset sekä tanssin aluekeskusten avustukset; vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaa ja saavutettavuuden edistämistä koskevat valtionavustukset) ja harkitsee edelleen uusien tehtävien siirtoa (lehdistöavustukset ja osa kulttuuritapahtumien avustuksista). Nämä siirrot ovat askeleita kohti jo hallituksen esityksessä linjattua tavoitetta, jonka mukaan yhteisöjen valtionavustuksista päätettäisiin yhä enemmän virastossa.

Jo Taiken perustamista koskevaan hallituksen esitykseen kirjattiin myös ajatus taiteilijaeläkkeiden päättämisestä uudessa virastossa. Eläkkeistä päättäminen sinetöitiin lailla ylimääräisestä taiteilijaeläkkeestä (194/2016) Taiken tehtäväksi 1.4.2016 alkaen.

Toimikauden 2015–2016 tulossopimusasiakirjassa kiinnitetään huomiota hallintomäärärahojen asteittaiseen vähenemiseen 2010-luvulla. Määrärahojen todennäköinen leikkaus myös jatkossa asettaa rajoituksia suunnitelluille toimenpiteille ja toiminnan yleiselle kehittämiselle. Vuonna 2014 Taike kävi yt-neuvottelut, joiden seurauksena virastosta vähennettiin kolme henkilöä. Lisäksi luonnollisen poistuman kautta vähennyksiä on odotettavissa lisää. Edellä mainitut Mikkelin ja Hämeenlinnan toimipisteiden lakkautukset toteutettiin vuoden 2015 alusta.

Taiteen edistämiskeskuksen viranomaistehtäviä toteutetaan Taiken pää- ja aluetoimipisteissä. Niiden toimintaa johdetaan viraston työjärjestyksen mukaisesti kolmelta vastuualueelta (taiteen tukeminen ja kehittäminen sekä hallintopalvelut). Vastuualueiden organisointia koskevaksi tavoitteeksi voidaan lukea työjärjestykseen kirjattu linjaus siitä, kuinka eri vastuualuiden tulisi toimia kokonaistavoitteiden saavuttamiseksi ”niiden käsiteltäviksi kuuluvissa asioissa yhteistyössä keskenään siten, että niiden toimialan tai tehtävien määrittelyjen estämättä tehtävät hoidetaan tehokkaasti, laadukkaasti ja vaikuttavasti”.

3.2 TAIDENEUVOSTO

Taideneuvoston keskeisenä tehtävänä on nimetä taidetoimikuntien jäsenet. Laissa toimikuntien lukumäärän ja tehtäväalojen päättäminen määrätään hallituksen esityksen mukaisesti taideneuvoston tehtäväksi. Hallituksen esityksen mukaan (s. 18) näin ”turvattaisiin joustava reagointi toimintaympäristön muutoksiin, eri taiteenalojen tasa-arvon lisääminen ja taiteellinen asiantuntijuus valtion taidetoimikunnissa”. Samalla myös alueellisten taidetoimikuntien nimeäminen siirrettiin maakuntien liitoilta viraston toiminnan piiriin ja taideneuvoston tehtäväksi.

Taideneuvostolla on uuden viraston uutena elimenä rakenteellisesti keskeinen asema viraston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön välisen vuorovaikutuksen kanavoijana. Toimikuntien nimeämisen ohella taideneuvostolle kaavailtiin hallituksen esityksessä (HE 52/2016 vp, s. 20) tärkeää roolia kulttuurin edistäjänä toimivana opetus- ja kulttuuriministeriön taidepolitiikan asiantuntijaelimenä. Tämän mukaiset tehtävät myös vahvistettiin lailla.

Taiken perustamista koskevassa hallituksen esityksessä painotettiin, että taideneuvoston tulisi olla tehtäviään hoitaessaan vuorovaikutuksessa taidetoimikuntien kanssa. Tämä on ymmärrettävissä taideneuvostolle annetuksi tavoitteeksi, joka täydentää neuvostolle laissa annettua tehtävää toimia OKM:n taidepoliittisena asiantuntijana.

3.3 TOIMIKUNNAT JA LAUTAKUNNAT

Hallituksen esityksessä Taiken odotettiin toteuttavan taiteen autonomiaa paremmin kuin sitä edeltäneen taiteen keskustoimikunnan, jossa sekä viranomaistehtävien että taiteellisen laadun vertaisarvioinnin toteuttaminen sijoittuivat samaan toimielimeen. Suunnitelman mukaan Taiteen edistämiskeskus vastaisi aiempaa paremmin muuttuvaan toimintaympäristöön jättämällä joustavuutta taidetoimikuntien nimeämiseen ja niiden toimialojen määrittämiseen.

Luottamuselinten lukumäärä ja toimialat haluttiin helposti muunneltaviksi. Katsottiin, että ”taiteenalojen rajat ovat madaltuneet ja toisaalta perinteisten taiteenalojen välinen yhteistyö sekä

monitaiteellinen toiminta ovat lisääntyneen” (HE 52/2016 vp, 17). Kyky vastata taiteenalojen rajojen muutokseen sekä kyky lisätä taiteenalojen välistä yhteistyötä ovat Taiken perustamista ohjanneita tavoitteita, joita vasten toimintaa voidaan arvioida.

Erillislautakuntien asemaan ei Taiken perustamisen yhteydessä puututtu. Hallituksen esityksessä (s. 20) tätä perusteltiin vuonna 2012 sillä, että lautakunnista on ministeriössä tekeillä selvitystyö. Vuonna 2012 ilmestyi kirjastoapurahoja koskeva selvitystyö (Käkelä-Puumala 2012). Ministeriön ilmoituksen mukaan ministeriön työryhmä selvittää paraikaa kirjastoapurahalain uudistusta. Uudistuksen sisällöstä ei valitettavasti tätä kirjoitettaessa ollut saatavilla enempää tietoa.

Uuden viraston perustamiseen liittyi myös luottamushenkilöiden määrän vähentäminen. Hallituksen esityksessä (s. 21) mainitaan tavoitteeksi vähentää luottamushenkilöiden määrää laskennallisesti enintään 140 henkilöllä. Myös toimikuntien kokousmäärän odotettiin laskevan.

Taiken strategiassa asetetaan kaksi taiteen tukemiseen liittyvää tavoitetta, joiden toteuttaminen yhdistyy suoraan luottamuselinten toimintaan:

Strategian mukaan ”korkeatasoinen ja monimuotoinen taide” vaatii

- suoran taiteilijatuken kehittämistä vastaamaan taiteen ammattilaisten ja vapaiden yhteisöjen tarpeita
- sisäisen ja ulkoisen työnjaon selkeyttämistä varmistamaan taiteen tarpeet tunnistava tuki
- vertaisarviointielinten toimintatapojen varmistamista
- vertaisarvioijien ja taidekentän asiantuntemuksen hyödyntämistä viraston taiteenedistämistehtävässä.

Lisäksi tarvitaan ”vakiintunutta, sektorirajat ylittävää taiteilijoiden työskentelyä ja toimeentuloa edistävää yhteistyötä”. Strategiassa linjataan, että Taike on tuon yhteistyön toteuttamiseksi vuoteen 2020 mennessä:

- luomassa vakiintuneita muotoja koko julkisen hallinnon kattavalle taiteen edistämisen yhteistyölle
- vakiinnuttanut yhteistyökumppaneidensa kanssa ammattimaisen taiteen tekemisen perusedellytykset sekä kestävän ja muiden ammattiryhmien kanssa yhdenvertaisen taiteilijoiden sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmän
- kehittämässä taiteellisen työskentelyn uusia muotoja
- edistämässä taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia kaikkiin julkishallinnon hankkeisiin.

4 ONNISTUMISIA JA KEHITYSTARPEITA

Valtion tuki taiteelle on rikkaan ja monimuotoisen taiteellisen toiminnan edellytys Suomessa. Kartoittamani kysely- ja selvitysaineiston sekä käymieni henkilökohtaisten keskustelujen perusteella Taikella on tärkeä ja tarpeellinen tehtävä kanavoida julkista tukea taiteelle.

Taiteilijoiden toimeentuloedellytysten turvaaminen korostuu käytännössä eniten Taiken lakisääteisissä tehtävissä. Taiteilijoiden työskentelymahdollisuudet olisivat merkittävästi

kapeammat ilman Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa. Viraston kautta työllistyy tuhansia taiteilijoita.¹¹ Etenkin kirjallisuuden ja kuvataiteen aloilla työllistyminen tapahtuu usein apurahojen kautta,¹² mutta myös muilla aloilla apurahoituksella on merkittävää työllistävää vaikutusta (Rensujeff 2014, 171–172). Virasto kanavoi asiantuntevasti ja huolellisesti budjetti- ja veikkausvoittovaroista vuosittain yli 30 miljoonaa euroa tukea taiteelliseen toimintaan yli 3 000 taiteilijalle, työryhmälle ja yhteisölle.

Taiteen edistämiskeskukselle annetut muut lakisääteliset tehtävät toteutuvat hieman vaihtelevassa mittakaavassa. Etenkin kansainvälisessä taiteessa ja taiteilijoiden kansainvälisissä työskentelyedellytyksissä Taiken rooli jää hieman epäselväksi. Tämä näkyy myös kyselyvastauksissa. Selonteon yhteydessä kartoitettiin ”sidosryhmäkyselyllä” näkemyksiä viraston toiminnasta Taiken toiminnan kohderyhmiltä ja yhteistyötahoilta. Valtaosa vastaajista totesi viraston onnistuneen taiteilijoiden työskentelyedellytysten edistämässä ja taiteen kansallisessa edistämässä suhteellisen hyvin. Taiteen kansainvälisessä edistämässä sen sijaan onnistumista pidettiin jopa huonona.

Taiken tehtäviin kuuluu myös kulttuurin edistäminen. Haastattelujen ja kyselyiden perusteella tämä tehtävä ei ole selvärajainen; muun kulttuurin edistäminen nähdään epäselvänä niin viraston ulkopuolella kuin jopa viraston henkilökunnan piirissä.

Toimikuntajärjestelmän, alueellisten toimikuntien ja erillislautakuntien työskentelyedellytysten turvaamiseen liittyvissä tehtävistä Taike selviää ammattitaitoisesti lain määräämissä puitteissa. Toimintaa voisi kuitenkin näiltä osin kehittää melko yksinkertaisinkin järjestelyin.

Lain mukaan viraston tulee myös toimia OKM:n asiantuntijavirastona ja laatia ministeriölle talousarvioehdotus toimialansa määrärahoista. Nämä tehtävät virasto toteuttaa teknisesti hallinnon vaatimassa mittakaavassa. Luottamuselimityksissä kuitenkin koetaan yleisesti, että niiden asiantuntemusta ei hyödynnetä esimerkiksi uusien linjausten valmistelussa ja taidepoliittisissa kysymyksissä.

Taiteen edistämiskeskuksen perustehtävä on tärkeä, ja virasto toteuttaa sen suhteellisen onnistuneesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki Taiken käyttämät toimintamuodot ja -mallit olisivat hyviä tai että niitä kannatettaisiin varauksetta edes viraston omassa piirissä. Toiminnassa on monin paikoin kehittämisen varaa. Kartoittamassani aineistoissa nousi toistuvasti esiin tiettyjä odotuksia ja ongelmakohtia. Niitä kehittämällä Taike voisi toimia yhtenäisemmin ja vastata edelleen paremmin muuttuvan toimintaympäristönsä vaatimuksiin, kuten sille virastoa perustettaessa tavoitteeksi annettiin.

4.1 TOIMINNAN ORGANISOINTI

---

¹¹ Suomen Kulttuurirahaston julkaisemassa *Rahan kosketus* -raportissa (s. 27) laskettiin, että vuonna 2013 Taiken jakamien taitelija-apurahojen määrä vastasi 545:tä apurahavuotta. Tähän summaan ei ole laskettu mukaan kirjasto- ja näyttöaparahalautakuntien myöntämiä apurahoja, joten todellinen apurahavuosien summa on huomattavasti suurempi. Rensujeff (2014, 96) toteaa, että apurahat sinänsä (riippumatta myöntäjästä) olivat tärkein tulonlähde vuonna 2010 kaikkiaan 9 prosentille kaikista taiteilijoista. Tärkein tulonlähde ne olivat n. 1/3 valokuvataiteilijoista ja noin viidennekselle niin kuvataiteilijoista, kirjailijoista kuin ryhmään ”muu taideala” kuuluvista taiteilijoista.

¹² Näillä samoilla aloilla apurahojen koko vaikuttaa suoraan alojen keskimääräiseen tulotasoon.

Taiken toiminta koskettaa monia aloja ja tahoja, joten virastoon liittyy ristiriitaisiakin odotuksia. Viraston perustamisvaiheessa useat lausunnonantajat suhtautuivat varsin kriittisesti suunniteltuihin uudistuksiin.

Monia prosesseja on joka tapauksessa yhdenmukaisettu, ja tämä työ jatkuu edelleen. Päätöksentekomuodollisuuksia on uudessa virastossa näin kehitetty ymmärrettävämmiksi ja seurattavammiksi. Hallinnollisesta näkökulmasta toiminta on yhtenäisempää kuin ennen. Samalla kuitenkin myös byrokratian koetaan lisääntyneen uuden viraston omaksumien hallinnollisten menettelytapojen vuoksi. Byrokratiaa katsotaan usein tuodun sinne, missä sitä ei aiemmin nähty, ja virastorakennetta pidetään monin paikoin sillä tavoin raskaana, että se estää asioiden nopean käsittelyn viisaimmalla mahdollisella tavalla.

Kyselyissä ja haastatteluissa Taike ei saa kovin hyviä arvioita toimintansa läpinäkyvyydestä. Vaikka virasto kyllä tavoittelee avoimuutta, se ei vielä toteudu käytännössä. Myöskään läpinäkyvyyden seurantaan ei ole vielä kehitetty systematisoituja käytäntöjä.

Uudistuksen yksi keskeinen peruste oli toiminnan yhtenäistäminen ja tehostaminen, mutta esimerkiksi päällekkäisyyksien karsinta ei ole toteutunut siinä määrin kuin virastoa perustettaessa yhtäällä toivottiin ja toisaalla pelättiin. Toiminnan siiloutumista pidetään edelleen ongelmana. Uudessa virastossa viranomaistyö ja vertaisarviointi eroteltiin tiukasti toisistaan, ja viranomaistyön asema on aiempaan nähden vahvistunut suhteessa luottamuselimiin. Taiken sisäisten vastualueiden kanssakäyminen on suhteellisen vähäistä, eivätkä työntekijät ole aina selvillä viraston kokonaistoiminnasta ja erilaisista toimintamodoista. Työhyvinvointikyselyn (Kauranen & Koskensalmi 2014, 22–23) mukaan työntekijöiden kytkeminen toiminnan valmisteluun on ollut melko heikkoa, eikä tieto kulje vertikaalisesti johtoryhmän ja työntekijöiden välillä.

Uuden viraston toimikuntarakenne on lopulta pitkälti samanlainen kuin vanhassa taiteen keskustoimikunnassa (TKT). Virasto kanavoi taiteen tukea erilaisin avustuksin 17 taiteenalalle ja monikulttuurisuuteen, ja niistä jokaista edustaa luottamuselin (ml. taidetoimikuntien alaiset jaostot). Lisäksi Taiken yhteydessä toimii 13 alueellista taidetoimikuntaa ja 2 erillislautakuntaa. Kaikkiaan Taiken virkamiehistö valmistelee yhteensä yli 30 eri luottamuselimen asioiden käsittelyä ja huolehtii päätösten toimeenpanosta. Monien taiteenalojen järjestöjen näkökulmasta tilanne on luettavissa torjuntavoitoksi, mutta virastolle asetettuihin tavoitteisiin nyky rakenne vastaa huonosti. Käytännössä monialainen ja -tasoinen päätöksentekorakenne lisää myös byrokratiaa.

4.2 SUHDE MINISTERIÖÖN

Eri tahoilta raportoidaan yksimielisesti siitä, kuinka ministeriön ote Taiken toimintaan on tiukentunut keskuksen perustamisen jälkeen. Kysymys on luonnollisesti monitahoinen ja liittyy lisääntyneeseen strategiseen ohjaukseen ja toiminnan seurantaan. Ministeriön seuranta on hyväksyttävää, ja sitä voidaan yleisesti ottaen pitää positiivisena piirteenä, mikäli toiminnan suunnitelmallisuus ja prosessien läpinäkyvyys lisääntyvät. Ministeriön on edelleen jatkettava tarkasti linjalla, jossa valvonta koskee nimenomaan suunnitelmallisuutta, prosesseja ja strategisia tavoitteita. Ohjaus ei saa ulottua luottamuselinten arviointityöhön.

Viraston vastuulla on jatkossa myös saavutettavuuden edistäminen ja vammaisjärjestöjen

kulttuuritoimintaa koskevien avustusten jakaminen. Lisäksi tulevat mitä todennäköisimmin kulttuurilehtiavustukset sekä osa taide- ja kulttuuritapahtumien avustuksista huolehtiminen, kun OKM delegoi toistaiseksi itse hallinnoimiaan valtionavustuksia virastoille. Mikäli nämä siirrot toteutuvat ehdotetussa laajuudessa, Taiken vuosittain kanavoimien valtionavustusten summa kasvaa noin 4 miljoonalla eurolla (ks. *Taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistus*, 21–22). Näin myös viraston käsittelemät hakemusmäärät ja päätösten toimeenpanoon liittyvä työmäärä kasvavat.

Ministeriön ja Taiken suhde on lakiperusteisesti selvä: Taiteen edistämiskeskus on OKM:n alainen ja sen ohjauksessa toimiva virasto. Ministeriön ja viraston välisen suhteen strateginen ohjaus on kuitenkin ollut jossain määrin jäsentymätöntä. Esimerkiksi kaavailtujen uusien tehtävien delegointi virastoon vahvistaa toteutuessaan Taiken roolia ”muun kulttuurin” (kuin ammattimaisesti tuotetun taiteen) tukijana. ”Muun kulttuurin” tukemisen kokonaiskoordinointi on kuitenkin puutteellista ja viraston sisällä uusien tehtävien asema suhteessa kokonaistehtävään ja vakiintuneempiin toimintamuotoihin nähdään ymmärrettävästi epäselvänä.

OKM:n sisäisesti toiminut valtionavustuksien uudistamista käsitellyt työryhmä (vaty) painottaa valtionavustusten strategista merkitystä myös virastoissa. Ministeriön työryhmäraportissa (2016) todetaan, että ”viraston kannalta strategisina pidettäviä avustuksia ovat viraston lakisääteisen tehtävän toteuttamiseen liittyvät avustukset ja apurahat”. Taiken osalta työryhmä nostaa strategisiksi avustuksiksi ennen kaikkea vertaisarvioidut avustukset ja apurahat. Tulkinta siis korostaa vertaisarvioinnin merkitystä Taiken strategisena erityispiirteenä. Samalla virastoon delegoitavien tehtävien hoidossa korostuvat nykymuodossaan viranomaispäätökset, joten strategisen ohjauksen linjoja olisi varaa täsmentää.

Suhteessa ministeriöön on muutamia selviä ongelmakohtia. Yksi on se, että ministeriö ei avaa valmistelussa olevia asioita virastolle. Tämä jättää tilaa spekulatioille ja epävarmuudelle, mikä heijastuu pahimmillaan työilmapiiriin, etenkin kun samaan aikaan ministeriön ja viraston välillä tapahtuu tehtävien siirtoja, joiden asemaa kokonaisuudessa ei avata viraston työntekijöille. Kaiken kaikkiaan uusien tehtävien rajaukset ja siirtojen perustelut sekä suhde Taiken muuhun toimintaan koetaan epäselviksi. Myös resursointia kritisoidaan, sillä uusien tehtävien mukana ei välttämättä saada uutta valmisteluapua.

Myös aluetason toimintaympäristöä koskevat muutokset herättävät kysymyksiä, joiden käsittelyyn toivotaan apua ministeriöstä. Haastateltavistani kukaan ei myöntänyt osaavansa sanoa, miten valmistelussa oleva maakuntahallinto tulee vaikuttamaan Taiken toimintaan.

Peruskysymykseksi nousee, missä vaiheessa ministeriö on halukas ottamaan viraston mukaan toimintalinjauksia koskevaan keskusteluun ja valmisteluun. Viraston on vaikea ajatella strategisesti, jos sen tehtäväalaa muutetaan ilman virastolle annettua mahdollisuutta osallistua itse siirtojen valmisteluun. Pohjimmiltaan ongelma liittyy yleisempään strategisen näkemyksen puutteeseen monissa OKM:n hallinnonalan valtionavustusten jakokäytännöissä (ks. *Taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistus*).

Uusien tehtävien delegoinnin lisäksi ministeriön ja viraston vuorovaikutus kulminoituu taideneuvoston toiminnassa. Taideneuvoston asema taidepoliittisena asiantuntijaelimenä ei ole selvä. Itse taideneuvoston jäsenetkin näkevät neuvoston vielä hakeneen rooliansa. Taideneuvostolle laissa annetuista tehtävistä etenkin opetus- ja kulttuuriministeriön

asiantuntijaelimenä toimiminen nähdään kysymysmerkkinä. Tehtävän tärkeys tunnustetaan, mutta sen toteutumista epäillään.

4.3 TAIDENEUVOSTON ROOLI

Toimikuntien ja lautakuntien jäsenille tehtyjen kyselyiden (2014 ja 2016) mukaan taideneuvoston tehtäviä ja toimintaa ei tunneta: peräti 2/3 näihin kyselyihin vastanneista pitää taideneuvoston tehtäviä epäselvinä. Tulos osoittaa ongelman taideneuvoston ja taidetoimikuntien vuorovaikutuksessa. Taideneuvostoa perustettaessa neuvoston tavoitteeksi asetettiin paitsi toimia taidepoliittisena asiantuntijana, myös reagoida toimintaympäristön muutoksiin toimikuntia nimettäessä. Taideneuvosto ei ole havainnoinut laajemmalti toimintaympäristön muutoksia ainakaan istuvien taidetoimikuntien kanssa.

Kyselyiden tulokset osoittavat, että taideneuvostoa pidetään sinänsä tärkeänä. Sen toiminta jää kuitenkin pimentoon ja epäselväksi jopa niille kentän toimijoille, jotka toimivat sitä lähinnä. Eräs vuoden 2016 kyselyn avovastaus tiivistää vuorovaikutusongelman: ”Strategia ei ole uinut toimikuntiin asti ja yhteydenpito on ollut minimaalista.”

Haastatteluissa nousi esiin jopa kysymyksiä siitä, onko taideneuvosto oikea elin nimittämään taidetoimikunnat ja määrittämään niiden alat. Nykyisessä rakenteessa nimettyjä taiteenaloja on erittäin monta ja miltei kaikille on asetettu omat toimielimensä. Tämä on eittämättä vaikeuttanut viraston alkuperäisen tavoitteen, yhtenäisemmän rakenteen toteuttamista.

4.4 TOIMIKUNTIEN TEHTÄVÄT

Siinä missä taidetoimikunnan taidepoliittinen rooli on ollut epäselvä, niin sama koskee myös toimikuntia apurahahakemusten vertaisarviointitehtävää lukuun ottamatta. Taidetoimikuntien tehtävänä on lain mukaan osallistua myös keskuksen taiteeseen liittyvään strategiatyöhön. Luottamuselinten jäsenet katsovat Taiken onnistuneen tässä kuitenkin huonosti.

Yleisesti oltiin sitä mieltä, että toimikuntien asiantuntemusta ei hyödynnetä riittävästi ja niiden rooli oman alan kehittämisessä on jäänyt vähäiseksi. Toimikunnat keskittyvät paljolti apurahojen jakamiseen, mitä kyselyissä myös kommentoitiin: ”Jäsenillä olisi ollut resursseja paljon enempään kuin millaiseen rooliin meidät oli rajattu.” Kysymys on myös siitä, missä laajuudessa ja millaisissa asioissa toimikuntien vertaisarviointia käytetään virkamiespäätösten tukena.

Vertaisarviointiin osallistuvien luottamuselinten suuren lukumäärän vuoksi eri toimikuntien työmäärä poikkeaa toisistaan varsin paljon, minkä vuoksi toisilla on selvästi kovempi työpaine hakemusmäärien käsittelyssä kuin toisilla. Tätä ei ole otettu huomioon sen paremmin toimikuntien tehtävien koordinoinnissa kuin niiden rahoittamisessakaan.

Uuden viraston myötä taidetoimikuntien toimikausien pituutta lyhennettiin. Tämä koetaan kyselyiden ja haastattelujen perusteella ongelmaksi.

4.5 VASTUUALUEIDEN RAJAT

Taiken sisäinen työnjako on eroteltu työjärjestyksessä taiteen tukemiseen, kehittämiseen ja hallintoon. Toiminnan organisoinnissa on silmiinpistävä, että taiteen tukemisen ja kehittämisen tehtäväalue toimivat varsin erillään toisistaan.

Kuten edellä on jo todettu, vertaisarvioinnin ja muun toiminnan erottelu kirjattiin uutta virastoa perustettaessa yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi, ja virasto onkin toteuttanut vastuualueillaan hallituksen tahtoa. Tämän takia esimerkiksi läänintaiteilijoiden ja taidetoimikuntien välillä ei ole juurikaan kanssakäymistä. Alueellisissa taidetoimikunnissa ei välttämättä tunnetta ohjelmatyötä kovin hyvin, vaikka sitä koskeviin keskusteluihin osallistuminen olisi yksi kanava käsitellä strategisen tason kysymyksiä toimikunnissa.

Taiken henkilökunnalle tehdyn työhyvinvointikyselyn tulosten mukaan (Kauranen & Koskensalmi 2014, 14, 19) sisäinen työnjako ja tiedonkulku jäävät Taikessa viitearvojen alapuolelle ja etenkin vastuualueiden sekä toimipisteiden välinen työnjako on epäselvää. Missään ei kuitenkaan kielletä eri tehtäväalojen kanssakäymistä. Päinvastoin, Taiken työjärjestyksen mukaan eri vastuualueiden tulisi toimia yhteistyössä keskenään.

4.6 TAIDEALOJEN RAJAT

Vaty-työryhmä käsittelee loppuraportissaan (2016) Taiteen edistämiskeskuksen valtionavustuksien uudistamista. Raportissa kuvataan lyhyesti Taikaa vastaavien organisaatioiden toimintaa Englannissa, Walesissa, Skotlannissa, Kanadassa, Australiassa ja Ruotsissa. Vertailluissa maissa valtionavustusjärjestelmää ei ole järjestetty yhtä monille taiteenaloille kuin Suomessa (17). Paitsi että meillä on nimetty useampia taidetoimikuntia kuin monissa muissa maissa, lisäksi myös useat jaostot käsittelevät hakemuksia.

Ruotsissa Konstnärnsnämnden saa yksittäisiltä taiteilijoilta vuosittain reilut 8 300 hakemusta. Luku on hyvin verrannollinen Taiken hakemusmääriin. Ruotsissa hakemuksia käsittelee 55 luottamusenkilöä, Suomessa asiantuntijaelimissä oli toimikaudella 2015–16 yhteensä 240 jäsentä. Näistä yhdeksän istuu taideneuvostossa, loppujen olennaisin tehtävä on hakemusten arviointi.

Taiken asettama vaty-työryhmä (2016) on todennut, että taiteenalojen rajaaminen pieniin lokeroihin lisää merkittävästi arvioitsijoiden, käsittelevien ja päättäjien työtä. Taidealojen itse toivomat elimet siis lisäävät taidealoilla karsastettavaa byrokratiaa. Nykyrakenne pakottaa hakijat pahimmillaan jättämään useita toisiaan vastaavia hakemuksia samaan tarkoitukseen eri avustushauissa. Tämä lisää paitsi hakijoiden ja hakemusten käsittelevien työmäärää, myös päällekkäisten myöntöjen riskiä. Nykytilanne ei siten ole optimaalinen sen paremmin hakijan, käsittelevän kuin päättäjänkään näkökulmasta. Suuri luottamusjäsenten määrä on keskeinen myös jääviyden kannalta: mitä enemmän jäseniä on, sitä todennäköisemmin entistä suurempi osa potentiaalisista hakijoista lukeutuu jääviyssäännösten piiriin.

Kaksi erillislautakuntaa lisäävät entisestään kokonaisuuden hajanaisuutta ja toiminnan päällekkäisyyttä. Erillislautakunnat käsittelevät taidetoimikuntien tapaan työskentelyapurahoja, vaikka niiden nimet (kuvataiteen näyttöapuraha sekä kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapuraha) eivät tätä kerrokaan. Kuvataiteen näyttöapurahoja voivat saada kuvataiteilijat, valokuvataiteilijat,

graafikot ja muotoilijat. Kirjastoapuraha on tarkoitettu nimensä mukaisesti kirjailijoille ja kääntäjille.

4.7 ALUEELLINEN TOIMINTA

Edellä kuvattuun taulukkoon on koottu sekä valtakunnalliset että alueelliset avustussummat. Siinä näkyy, kuinka Taiken valtakunnallisten jakojen kautta alueille kanavoidaan selvästi suurempia rahamääriä kuin alueellisten taidetoimikuntien päätettäviksi annetaan. Tilanne herättää kysymyksen, onko alueellisten toimikuntien resursointi ja tehtävänanto ajan tasalla.

Virastorakenne ei ole kannustanut alueilta nousevaan aloitteellisuuteen. Alueilla niiden roolin koetaan pienentyneen uuden viraston myötä. Hyvän vertailukohdan Taiken toimintaan saa muista maakuntatasolla toimivista taiteen apurahoittajista. Näistä merkittävimpiä ovat Suomen Kulttuurirahaston (SKR) maakuntarahastot, jotka ovat jo tärkeämpiä taiteellisen työskentelyn tukijoita alueille kuin alueelliset taidetoimikunnat. Niiden merkitys Suomen Kulttuurirahaston kokonaisuudessa on myös selvästi painavampi kuin Taiken alueellisten taidetoimikuntien painoarvo virastossa.

Alueella toiminnan kehittämistä vaikeuttaa aluehallinnon kokonaisuudistus, jonka toteuttamisesta ei ole toistaiseksi vielä kovin täsmällistä tietoa. Esimerkiksi alueille mahdollisesti tuleva jonkinlainen valtion toimielinten yhteistyövelvoite vaikuttaisi Taiken aluetoimipisteiden toimintaan. Tällä hetkellä yhteistyötä tehdään kirjavasti ja etenkin ELY-keskusten rooli on jäänyt taiteen ja kulttuurin edistämässä varsin näkymättömäksi.

Aluetoimipisteiden vaikuttavuudesta alueillaan ei ole täsmällistä ja kokonaisvaltaista käsitystä. Aluiden näkökulmasta on joka tapauksessa absurdia ajatella, että taiteen tekopaikka vaikuttaisi automaattisesti taiteelliseen laatuun. Tämä liittyy myös siihen, että alueille jaettava työskentelyapuraha poikkeaa valtakunnallisten taidetoimikuntien jakamasta taiteilija-apurahasta niin nimeltään kuin määrältäänkin.

Alueiden rooli taiteellisen laadun arvioinneissa on tällä hetkellä kokonaisuudessaan vaatimaton. Tendenssinä on arviointien keskittäminen edelleen päätoimipisteeseen sen sijaan, että alueille annettaisiin itsenäistä päätösvaltaa ja resursseja tukemaan taiteilijoiden työskentelyä eri puolilla maata. Kysymyksiä herättää myös, miksi alueellisten taidetoimikuntien tehtävät on kirjattu sellaisiksi, ettei niissä tunnusteta alueiden roolia kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa. Maakunnissa tähänkin luetaan toiminnan laatuun liittyvää arvottamista.

Päätoimipiste ja aluetoimipisteet tekevät valtionavustuksia myöntäessään usein kahteen kertaan saman työn. Vaty-työryhmä on selvittänyt yhteistöhakijoiden valtakunnallisen ja alueellisen käsittelyn päällekkäisyyksiä, jotka on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Valtakunnallisten ja alueellisten tukimuotojen päällekkäiset yhteisöhakijat 2014

Alue*	Yhteisöhakijat	Samoja (lkm.)	Samoja (%)
Kaakkois-Suomen tmk. (Kouvola)	63	9	14 %
Pohjanmaan tmk. (Vaasa)	96	8	8 %
Etelä-Savon tmk. (Joensuu)	43	5	12 %
Hämeen tmk. (Kouvola)	70	14	20 %
Keski-Suomen tmk. (Jyväskylä)	76	23	30 %
Lapin tmk. (Rovaniemi)	55	13	24 %
Pirkanmaan tmk. (Tampere)	127	31	24 %
Pohjois-Karjalan tmk. (Joensuu)	49	12	24 %
Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun tmk. (Oulu)	90	23	26 %
Pohjois-Savon tmk. (Kuopio)	63	14	22 %
Satakunnan tmk. (Pori)	62	11	18 %
Uudenmaan tmk. (Hki)	498	68	14 %
Varsinais-Suomen tmk. (Turku)	175	43	25 %
YHTEENSÄ	1467	274	19 %

* **Kaikilta taiteenaloilta sekä kyseisestä aluetoimipisteestä**

Yhteisöjen hakemukset ovat vain murto-osa Taiken käsittelemistä kaikista hakemuksista, mutta taulukko antaa käsityksen siitä, että nykytilanne ei näytä vastaavan kaikilta osin siihen tavoitteeseen, jolla uutta virastoa perusteltiin.

On ongelmallista, että pysyvät kanssakäymisten kanavat puuttuvat. Tämä korostuu alueilla, joilla ei ole minkäänlaista viraston toimipistettä. Päätoimipisteestä tai muilta alueilta käsin toteutettava viraston toiminta on saattanut pahimmillaan tulla yllätyksenä jopa oman alueen taidetoimikunnan jäsenille.

Alueellisten kokemusten mukaan toimipisteen sijainti omalla alueella nähdään tärkeäksi ja toimipisteen puute vaikuttaa merkittävästi tiedonkulkuun. Alue- ja sivutoimipisteitä on yhteensä kolme vähemmän kuin alueellisia taidetoimikuntia. Näin osa alueellisista taidetoimikunnista työskentelee muualta tulevan virkamiehen kanssa ja joutuu joko itse liikkumaan tai liikuttelemaan hakemuksia arvioinnin mahdollistamiseksi. Esimerkiksi Hämeen taidetoimikunnan jäsenet ovat joutuneet kulkemaan Kouvolaan asioiden käsittelyn vuoksi.

Uuden viraston myötä tuntemus luottamuselinten asiantuntemuksen vaillinaisesta käytöstä näyttää lisääntyneen. Kyselyiden mukaan tätä mieltä ollaan useammin alueellisissa taidetoimikunnissa kuin valtakunnallisissa elimissä. Virasto saattaa satunnaisesti kysyä alueilta lausuntoja, mutta omaan aktiivisuuteen ei kannusteta eikä vakinaisia vaikuttamiskanavia koeta olevan. Alueiden arkikokemukset alueilta välittyvät heikosti päätoimipisteeseen, puhumattakaan ministeriötasolle saakka. Kyse on myös siitä, että alueellisilla taidetoimikunnilla ei aina ole pelkkien apurahahakemusten kautta niin paljoa käsiteltäviä asioita, että päätösvalta tuntuisi merkittävältä. Tilannetta olisi mahdollista muuttaa yksinkertaisesti antamalla alueellisille taidetoimikunnille lisää tehtäviä.

On selvää, että alueilla on hyödyntämätöntä potentiaalia, etenkin jos olemassa olevia päällekkäisyyksiä karsitaan. Kaikista hakemuksista (vuoden 2014 tiedoin) noin kolme neljännestä käsitellään viraston päätoimipisteessä. Alueelliset taidetoimikunnat pitävät kokouksia yhtä usein kuin valtakunnalliset taidetoimikunnat.

4.8 PROJEKTITOIMINTA

Projektit muodostavat rahallisesti selvästi pienemmän osuuden viraston koko toiminnasta kuin taiteen edistäminen, jonka budjettiosuuteen lasketaan mukaan apurahat. Viraston henkilöstöresurssista projekteihin kohdennetaan kuitenkin selvästi budjettiosuutta merkittävämpi osuus. Läänintaiteilijoiden myötä noin puolet viraston palkkalistoilla olevasta henkilökunnasta työskentelee projekteissa.

Projektitoimintaa pidetään monin paikoin onnistuneena toimintamuotona, jolla on mahdollista saada aikaan Taiken kokonaistehtävää tukevia vaikutuksia. Sen arviointi kokonaisuuden osana on kuitenkin vaikeata, ja toiminnan asema viraston kokonaistehtävän toteuttamisessa on monin paikoin vasta hahmottumassa. Tällä haavaa tietoa projektien kokonaisuudesta ei vielä ole laajemmassa mittakaavassa helposti ja läpinäkyvästi saatavilla. Tilanne on sinänsä ymmärrettävä, sillä nykymuotoinen projektitoiminta on luotu uuden viraston myötä.

Vielä ennen uuden viraston aloittamista läänintaiteilijoiden ja alueellisten toimikuntien toimivaa suhdetta pidettiin tärkeänä kokonaisuuden hallitun toiminnan kannalta (esim. Oesch 2012, 111).¹³ Haastatteluissa nostettiin esiin, kuinka tällä haavaa läänintaiteilijoiden ja alueellisten taidetoimikuntien kanssakäyminen on pahimmillaan olematonta. Tilanne on kuitenkin havaittu ja ohjelmajohtamisen vakiintumisen myötä on myös olemassa merkkejä uusien yhteyksien kehittämisestä toimikuntien ja läänintaiteilijoiden toteuttamien kehittämisohjelmien välille.

Kartoittamani aineiston perusteella yksi syy ongelmiin on viraston työnkuvien rajaaminen. Ne työntekijät, jotka eivät suoraan osallistu kehittämisohjelmiin, voivat pitää projektitoimintaa epämääräisenä eivätkä aina tiedä, kuinka siihen tulisi suhtautua omassa työssä.

Kanssakäymistä tukevia käytänteitä ei näytä vielä olevan riittävästi. Pahimmillaan puutteellinen kanssakäyminen voi vaikeuttaa viraston yhtenäisyyden kehittämistä. Ongelma on sinänsä vanha. Taiteen keskustoimikunnan (TKT) aikaisessa Pekka Oeschin (2012, 116) läänintaiteilijoiden toimintaa koskeneessa selityksessä asia tiivistyi seuraavasti: ”Byrokratia ja joustamattomuus, epäselvä toimenkuva ja työnjohto sekä puutteellinen työnohjaus – –. Monet olisivat toivoneet työtehtävien tai tavoitteiden tarkempaa määrittelyä sekä yleensä parempaa työnohjausta.”

4.9 APURAHOJEN KOHDENNUS

Alakohtaisia eroja apurahoituksen tarpeessa perustellaan usein rakenteellisilla tekijöillä, jotka heijastuvat taiteilijoiden työmarkkina-asemaan ja erilaisten työskentelymahdollisuuksien kirjoon. Kokonaiskäsitys valtion erilaisten rahoituskanavien vaikutuksista taiteellisen työskentelyn ehtoihin eri aloilla on kuitenkin vaikeasti hahmotettavissa ja vaatisi monin paikoin täsmentämistä.

Kaikkiaan keskimäärin vain 14 % valtion taiteilija-apurahan hakijoista ja 18 % alueellisen työskentelyapurahan hakijoista sai apurahan vuonna 2014. Alla on esitetty taiteenaloittain valtion taiteilija-apurahan saajien prosenttiosuus vuonna 2014. Alueellisissa myönnoissä alakohtaiset järjestykset muuttuvat hieman, mutta kokonaiskuva on sikäli sama, että rakennustaiteen

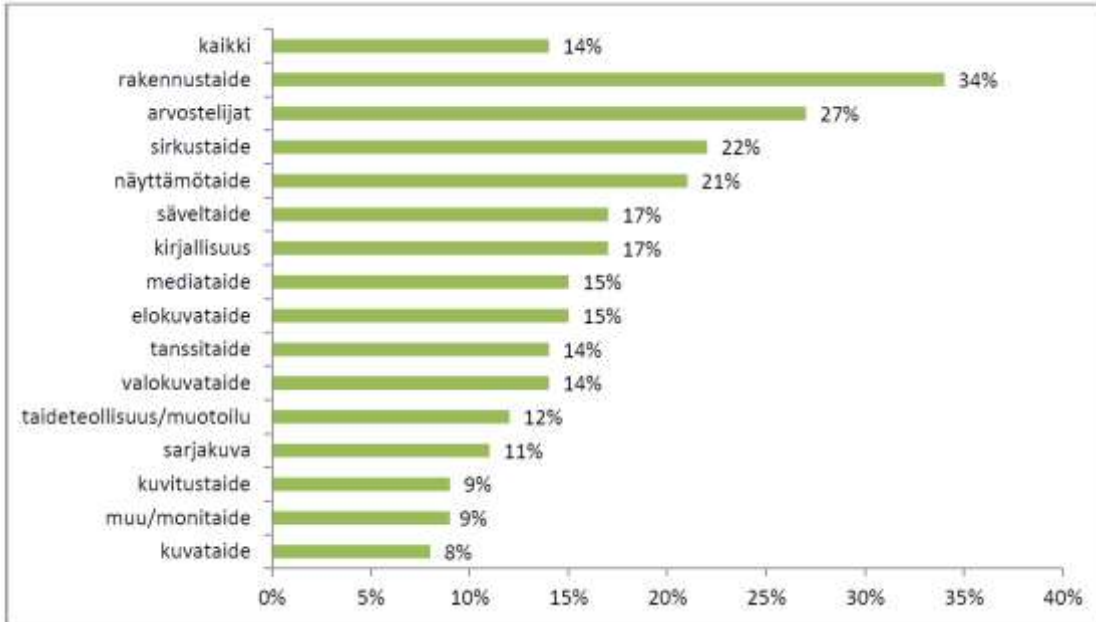
---

¹³ ”[Kyselyn] vastaajat pitivät toiminnan tuloksellisuuden edellytyksenä läänintaiteilijoiden ja alueellisen taidetoimikunnan välistä luottamusta. Taidetoimikunnan tulisi olla kiinnostunut - - läänintaiteilijan työstä ja pyrkiä yhdessä taiteilijan kanssa löytämään keskeisimmät taiteenalan kehittämistarpeet ja -mahdollisuudet.”

edustajien, arvostelijoiden, sirkustaiteilijoiden ja näyttämötaiteilijoiden on ”helpointa” saada apuraha, hakivatpa he sitä valtion taidetoimikunnista tai alueilta.

Valtion taiteilija-apurahan saajien osuus (%) hakijoista taiteenaloittain 2014

Apurahoista eniten riippuvaisilla aloilla apurahojen koko ja määrä linkittyvät suoraan siihen, millaiset mahdollisuudet taiteilijoilla on työllistyä oman taiteellisen työnsä kautta (Cronberg 2009). Taiteilijoiden työmarkkina-aseman seuranta on tehty TKT:n aikaan tutkimusyksikössä ja jatkettu Taiken ”arviointitiimissä”. Seurannan kautta hahmottuva kuva kertoo, että taiteilijoiden työmarkkina-asema on heikoin aloilla, joilla myös apurahoja on vaikeinta saada. Niin sanotuissa vapaissa taiteissa apurahoitus muodostaa muita aloja keskeisemmän osan taiteilijoiden toimeentulosta. Samasta syystä näillä aloilla apurahoja myös haetaan paljon, mikä näkyy korkeina myöntökynnyksinä.

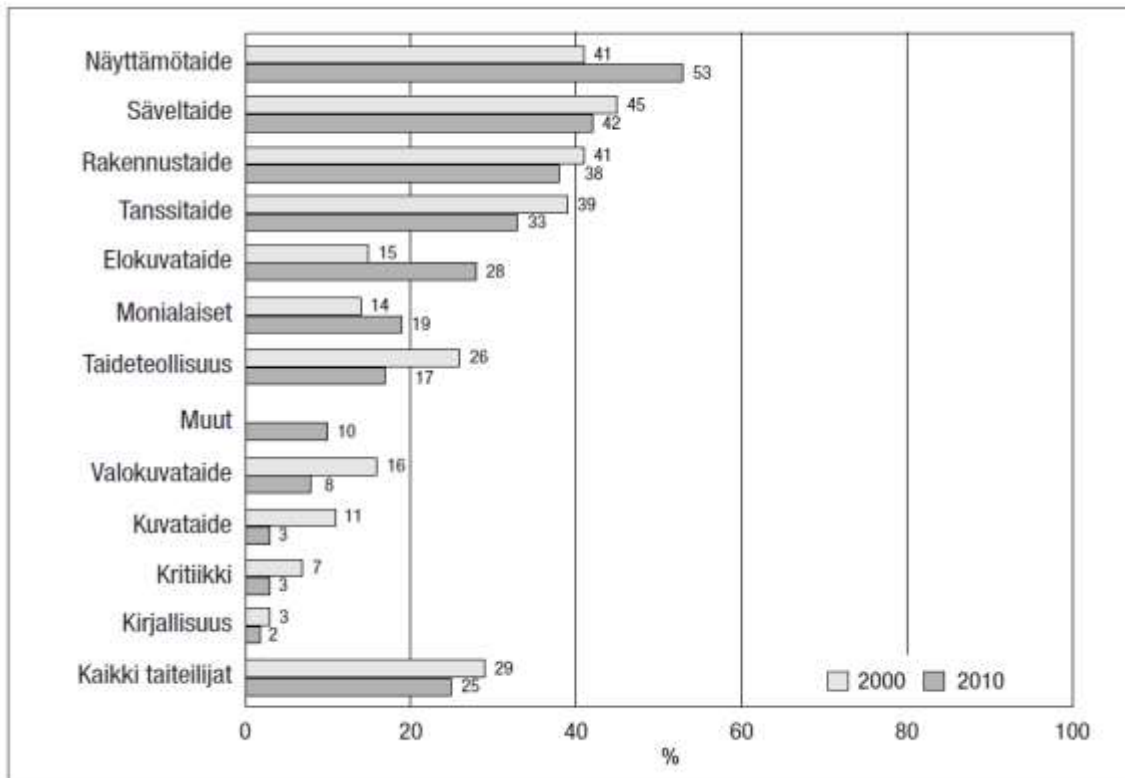
Taiteilijoiden työmarkkina-asetat taiteellisessa työssä taiteenaloittain (%) vuonna 2010
(Rensujeff 2014, 55)

	<i>Työsuhteessa*</i>	<i>Vapaaena taiteilijana</i>	<i>Yrittäjänä</i>	<i>Freelancer**</i>	<i>Muussa tilanteessa***</i>	<i>Ei toimintu taiteilija-ammattissa</i>
Elokuvataide	28	22	24	44	56	11
Kirjallisuus	2	64	9	23	49	6
Kritiikki	5	18	8	65	35	11
Kuvataide	3	84	11	6	53	3
Monialaiset	19	51	20	42	48	4
Muu	10	52	27	44	52	10
Näyttämötaide	53	12	7	45	47	13
Rakennustaide	38	7	39	8	37	10
Säveltaide	42	25	17	43	32	5
Taideteollisuus	17	21	46	15	40	10
Tanssitaide	33	22	5	39	54	21
Valokuvataide	8	65	35	14	30	3
Kaikki taiteilijat	25	36	21	29	44	8

* Sis. vakinaiset ja määräaikaiset työsuhteet.

** Sis. työsuhteessa ja toimeksiantosuhteessa työtä.

Työsuhteessa toimineiden taiteilijoiden osuudet (%) taiteenaloittain vuonna 2010 (Rensujeff 2014, 56)

Kaiken kaikkiaan erilaisten avustusten kokoluokka vaihtelee paljon. Vuonna 2014 Taiteen edistämiskeskuksen jakama suurin avustus oli 215 000 euroa ja pienin 197 euroa (*Taiteen ja kulttuurin valtioavustuspolitiikan uudistus*, 7). Avustuskokojen suuri vaihtelu on toiminnan monipuolinen luonne huomioon ottaen ymmärrettävää. On kuitenkin kysyttävä, kannattaako valtion maksamia avustuksia kohdentaa edes kohdeapurahoina alle 200 euron summina.

4.10 HAKEMUSJÄRJESTELMÄ

Hakemusten käsittelyyn paikallistuu läpäisevästi viraston toimintaan vaikuttava tekninen ongelma: vihdoin käyttöön otettu sähköinen hakemusjärjestelmä (SALAMA) saattaa olla jo nyt vanhentunut. Se ei nykymuodossaan vaikuta riittävän laadukkaalta vastataksaan toiminnasta nouseviin tarpeisiin.

5 TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Kokoamani toimenpide-ehdotukset perustuvat viraston toiminnan arviointiin suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin sekä tätä myötä hahmottamiini keskeisimpiin kehittämistarpeisiin. Korostan ehdotukseni alla lihavoituina ja juoksevasti numeroituina niitä perustelevan tekstin lomassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on uudistamassa strategisia painopisteitään ja valtionavustustoimintaansa. Uudistuksessa on pohjimmiltaan kyse kaikkia valtionhallinnon sektoreita läpäisevästä, tietoon perustuvasta toiminnan ohjauksesta ja sen tehostamisesta. Uusia kulttuuripolitiikan strategisia painopistealueita tulee tämän hetkisen tiedon mukaan olemaan kolme: 1) luova työ ja tuotanto, 2) osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin ja 3) kulttuurin perusta ja jatkuvuus. Nämä painopisteet vaikuttavat kautta linjan kulttuuripolitiikan suuntaamiseen alkaen siitä, miten resurssien jakaminen ryhmitellään budjettiesityksessä.¹⁴

Valtaosa Taiken toiminnasta perustuu valtionavustusten jakamiseen, joten valtionavustuksia koskeva uudistus on viraston kannalta tärkeä linjaus. Koko OKM:n hallinnonalan valtionavustustoimintaa on käsitelty työryhmäraportissa (OKM 2016:13). Sen mukaan valtionavustusten kokonaiskuva on syytä tarkastella kriittisesti, koota avustuksia strategisten painopisteiden puitteissa vaikuttavuudeltaan laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä pohtia keinoja vaikuttavuuden seurantaan. Olen ottanut tämän huomioon toimenpide-esityksissäni.

Koko ministeriön hallinnonala koskevan työryhmän lisäksi valtionavustuksia on käsitelty kahdessa muussa työryhmässä, joiden raportit ilmestyivät keväällä 2016. Toinen työryhmä toimi OKM:n taide- ja kulttuuripoliittisessa (KUPO) osastossa sisäisesti ja keskittyi taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistukseen. Kolmas työryhmä työskenteli Taiken nimeämänä keskittymällä viraston hallinnoimien valtionavustusten jaon kehittämiseen (vaty-ryhmä).

Työryhmäraporttien ohella suhteutan toimenpide-esityksiäni myös aineistona käyttämieni selvitysten ja raporttien sisältämiin aiempiin ehdotuksiin. Siellä, missä olen turvautunut aiempiin esityksiin, mainitsen myös sen aiemman tekstin, josta oman tarkasteluni tuloksia tukevat

---

¹⁴ Valtion talousarviossa budjettiluokka 29.80 ryhmitellään kulttuuripolitiikan strategisten painotusten mukaisesti.

täsmällisemmät perustelut ovat luettavissa.

Koko uuden viraston luomisen yhtenä peruslähtökohtana oli tavoite taidehallinnon selkeyttämisestä. Esimerkiksi taiteen ja kulttuurin valtionavustuksia pohtineen OKM:n työryhmän raportissa todetaan useampaan kertaan, että OKM:n ja sen hallinnoimien virastojen välillä on edelleen päällekkäisyyksiä. Raportissa esitetään, että niiden karsimiseksi on kehitettävä ministeriön ja virastojen välistä yhteistyötä ja selkeytettävä ministeriön osastojen virastoja koskevaa ohjausta. Tämän selonteon yhteydessä käymäni keskustelut sekä aiempien kyselyjen tulokset vahvistavat, että Taiken ja OKM:n välistä vuorovaikutusta on syytä kehittää.

1. MINISTERIÖN JA VIRASTON VUOROVAIKUTUKSEN PARANTAMINEN

OKM:n kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston ja Taiken on tiivistettävä vuorovaikutustaan ja kehitettävä säännöllisen kanssakäymisen varmistavia strategisen keskustelun käytäntöjä.

Viraston ja ministeriön väliseen kanssakäymiseen liittyvä spesifimpi kysymys on taideneuvoston aseman ja etenkin sen taidepoliittisten tehtävien kirkastaminen.

Taideneuvoston väistyvät jäsenet toivovat jatkossa taideneuvoston vahvempaa hyödyntämistä valtion asiantuntijaelimenä taidepoliittisia linjauksia tehtäessä. Tämä tehtävä on kirjattu lakiin, mutta toteutuu heikosti. Neuvoston väistyvät jäsenet viittaasivat esimerkkinä valtion liikuntaneuvoston asemaan liikunta- ja urheilupolitiikkaa kehitettäessä. He esittivät jopa asetukseen kirjattavaksi täsmälliset maininnat asioista, joissa taideneuvostoa olisi kuultava.

2. TAIDENEUVOSTON KYTKEMINEN TAIDEPOLITIIKAN VALMISTELUUN

Taideneuvosto voidaan kytkeä tiiviimmin mukaan taidepoliittisten kysymysten valmisteluun pitämällä neuvosto ajan tasalla uudistussuunnitelmista ja pyytämällä siltä aktiivisemmin lausuntoja valmistelussa oleviin asioihin.

Toistaiseksi neuvosto ei koe päässeensä osallistumaan OKM:n valmistelutyöhön eikä katso onnistuneensa toteuttamaan neuvostolle annettua tehtävää ministeriön taidepoliittisena asiantuntijana. Yhdeksi syyksi tälle mainittiin suoraan puutteellinen keskusteluyhteys ministeriöön. Neuvosto ei esimerkiksi koe saaneensa riittävästi tietoa valtionavustuksiin ja valtionosuuksiin kaavailluista uudistuksista, vaikka ne ovat hyvin merkittäviä taideneuvoston toimialalla.

Taideneuvosto voisi aktivoitua itsekkin taidepoliittisessa keskustelussa luomalla uusia keskustelusuhteita muun muassa eduskuntaan ja ministeriöihin. Väistyvät jäsenet painottavat silti oman kokemuksensa pohjalta, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi kehittää taideneuvoston asiantuntemuksen hyödyntämistä ja käyttää sitä enemmän taidepolitiikan linjasten valmistelussa.

Jotta taideneuvostolla olisi nykyistä aktiivisempi rooli, pitäisi vuorovaikutusta kehittää toimivammaksi ministeriön ohella myös taideneuvoston ja viraston eri osien välillä. Taideneuvoston jäsenillä on oltava tiedossaan ministeriön toimialaansa koskevat kehitystoimet, mutta myös ajantasainen käsitys koko edustamansa viraston toiminnasta.

Taideneuvoston jäsenet toivat itse esiin toiveen kehittyneemmistä ja vakiinnutettavista käytänteistä, joiden kautta taideneuvoston ja taidetoimikuntien kanssakäyminen toimisi nykyistä paremmin. Virastolta toivotaan siksi taideneuvoston tehtävien toteutamisen tueksi säännönmukaisempien yhteydenpitokanavien luomista taidetoimikuntien suuntaan. Taideneuvoston keskusteluvuotta eri suuntiin lisäävät toimenpiteet tukisivat myös hyvän hallinnon kehittämistä ja toiminnan läpinäkyvyyttä.

3. TAIDENEUVOSTON JA TOIMIKUNTIEN VÄLISEN KANSSAKÄYMISEN SYVENTÄMINEN

Taideneuvoston keskusteluyhteyttä niin alakohtaisiin kuin alueellisiin taidetoimikuntiin on syvennettävä. Tämä voidaan toteuttaa a) ottamalla taideneuvoston kokousten asiakohdaksi tilannekatsaus taidetoimikuntien toimintaan, b) antamalla taideneuvoston jäsenille tieto toimikuntien kokouksista ja mahdollisuus kokousten seurantaan sekä c) toteuttamalla vuosittain neuvoston vierailuja alueille.

Virastoa edeltäneessä toimikuntarakenteessa pidettiin ongelmana sitä, että luottamuselinten ja viranomaistehtävien toiminta sekoittuivat toisiinsa. Uuden viraston perustamista koskevassa hallituksen esityksessä linjattiin selvästi, että nämä tehtävät on eroteltava. Taike on toteuttanut tämän jopa niin tehokkaasti, että viraston sisäinen kanssakäyminen on paikka paikoin rajoittunut liikaa.

Viraston sisäinen vuorovaikutus ei ole riittävän aktiivista, jotta virastokonaisuudesta muodostuisi sen kaikille osille selvä käsitys ja kokemus yhtenäisestä toiminnasta. Tätä on syytä parantaa lisäämällä viraston eri osien välistä kanssakäymistä.

4. VASTUUALOJEN RAJAT YLITTÄVÄN RISTIKKÄISEN KESKUSTELUN LISÄÄMINEN

Tarvitaan lisää viraston hallinnolliset vastuualat, taidealat ja aluerajat ylittävän säännöllisen keskustelun paikkoja, joissa käsitellään konkreettisia viraston toimintaan liittyviä kysymyksiä.

Yhtenäisemmän viraston muodostaminen edellyttää alojen ja alueiden välistä ristikkäistä keskustelua, jossa samojen kysymysten äärelle kokoontuisi luottamuselinten, virkamiehistön ja läänintaiteilijoiden edustajia. Kysymys viraston sisäisestä vuorovaikutuksesta liittyy henkilöstön kokemukseen asemastaan virastossa sekä samalla olennaisesti myös toimikuntien kokemukseen siitä, että niiden asiantuntemusta hyödynnetään heikosti.

Tällä hetkellä luottamuselimet keskittyvät lakiin kirjatuihin tehtäviinsä vahvimmin vertaisarviointiin, mutta kokevat jäävänsä paitsioon strategiatyössä ja lausunnonantajina.

5. TAIDETOIMIKUNTIEN ASiantuntemuksen LAAJA-ALAISEMPI HYÖDYNTÄMINEN

Taiken tulisi parantaa valtakunnallisten ja alueellisten taidetoimikuntien asiantuntemuksen hyödyntämistä viraston sisällä. Luottamuselinten jäsenillä tulisi olla toimikautensa aikana mahdollisuus osallistua tavoitteellisten taidealaansa ja/tai aluettaan koskevien lausuntojen tekoon sekä viraston toimintaa koskevaan strategiseen keskusteluun.

Viraston perustamista edeltäneessä hallituksen esityksessä painotettiin tehtävien erottelun ohella, että viranomaisten tulisi kyetä myös tehokkaampaan toiminnan koordinointiin, joka samalla tehostaisi resurssien käyttöä.

Valtion taidetoimikuntien ja niiden alaisten jaostojen määrää on järkevää linjata yhteen valtioneuvoston valtioneuvostuksia koskevien strategisten tavoitteiden kanssa (ks. toimenpide-ehdotus nro 14). Ulkomaisten vertailukohtien perusteella kuusi tai seitsemän vertaisarviointia tekevää toimielintä riittää kaikkien taidealojen valtakunnallisten hakemusten käsittelemiseksi tehokkaasti ja silti joustavasti.

6. VALTION TAIDETOIMIKUNTIEN JA NIIDEN JAOSTOJEN MÄÄRÄN VÄHENTÄMINEN

Laajemmat käsittelyalat sallivat laaja-alaisempien hakemusten käsittelyn toimikunnissa ja vähentävät samalla myös paljon moitittua byrokratiaa karsimalla päällekkäisiä rakenteita.

Vaty-työryhmän ehdotuksessa tunnistettiin seuraavat taidealat, jotka ovat muotoilujen eroista huolimatta pääosin linjassa myös OKM:n taiteen ja kulttuurin valtioneuvostuksia käsitelleen työryhmän ehdotuksen¹⁵ kanssa:

- arkkitehtuurin, muotoilun ja ympäristötaiteen edistäminen
- audiovisuaalisen taiteen edistäminen
- esittävien taiteiden edistäminen
- kirjallisuuden ja taidejournalismin edistäminen
- musiikin edistäminen
- visuaalisen taiteen edistäminen.

Työryhmän listaus on hyvä pohja jatkopohdintoille. Kuusi taidetoimikuntaa vaatisi muutoksen toimikuntien nimeämistä koskevaan lainkohtaan, jonka mukaan taidetoimikuntia on oltava 7–10 kappaletta. Mikäli toimikuntien määrää vähennetään, tulee huolehtia siitä, että nykyisin jaettavat avustussummat kuitenkin kohdennetaan myös jatkossa laajasti eri taiteenalojen apurahoihin ja avustuksiin.

Uudessa virastossa hallintolain esteellisyysperiaatteiden soveltamiseen alettiin kiinnittää enemmän huomiota myös luottamuselimissä. Tämän vuoksi jääviyskysymykset on koettu aika ajoin ongelmallisiksi luottamuselinten jäseniä nimitettäessä. Jääviyden toteaminen on kuitenkin lain edellyttämä toimenpide, eikä jääviyssäännösten soveltaminen muita toimialoja väljemmin ole millään muotoa perusteltua, kun taidetukia jaetaan. Luottamuselinten määrän vähentäminen helpottaa myös ”pienien piirien” luomaa ongelmaa jäsenten löytämisessä, sillä jäsenten lähipiireihin luettavien ihmisten määrä vähenee, kun uusia jäseniä ei jatkossa tarvitsisi nimetä yhtä monia kuin aiemmin.

Taidetoimikuntien alaisten jaostojen suuri määrä ja niiden rooli päätöksenteossa koetaan ongelmana jopa toimikuntien jäsenten keskuudessa. Tämä kävi ilmi muun muassa vuoden 2016 vertaisarvioitsijoille tehdyssä kyselyssä. Jaostot nähdään toki myös tarpeellisina, sillä niiden kautta

---

¹⁵ OKM:n työryhmä listasi alat kuuteen näin: elokuvataide, esittävä taide, kirjallisuus, musiikki, rakennustaide ja muotoilu, visuaalinen taide.

varmistetaan tukea uusille ja pienemmille taideoille. Kääntöpuolena on kuitenkin toimielinrakenteen raskaus ja yhä rajatummissa lähtökohdista toimiva rahoituksen jäykkä rakenne.

Jaostoja mahdollisesti käytettäessä niiden tehtäviä olisi tarkennettava. Nykyinen jaostojen suuri määrä sirpaloittaa hakemusten käsittelyä. Tällä hetkellä toimikuntien ja jaostojen välinen työnjako on monin paikoin päällekkäinen.

Mikäli jaostoja käytetään, niiden tulisi pysyä hakemuksia koskevien asiantuntijalausuntojen antajana. Jaostojen hoitamien tehtävien laajuutta on myös syytä rajata siten, että lopullisten päätösten tekeminen säilyy taidetoimikuntien käsissä. Tarkan harkinnan jälkeen voi olla perusteltua käyttää jaostoja edelleen joissain tapauksissa, mutta taidetoimikuntien asiantuntemusta täydentämään tulisi pilotoida myös nykyisiä jaostoja joustavampia käytäntöjä.

Esimerkiksi suomalaisten säätiöiden piirissä käytetään vuosittain vaihdettavia eri alojen asiantuntijoita ao. alojen hakemusten arvioijina. Pienestä ulkopuolisten asiantuntijoiden joukosta (2–3 henkilöä) muodostuvan ryhmän puheenjohtajana toimii tehtävään nimetty säätiön hallituksen jäsen. Näin toiminta rakentuisi toimikunnan koostumusta laajemmalle pohjalle ja säilyisi elävässä yhteydessä ympäröivään yhteiskuntaan.

7. UUSIEN TOIMINTAMALLIEN PILOTOINTI HAKEMUSTEN ARVIOINNISSA

Taiken hakemusten arvioinnissa tulisi rohkeasti kokeilla erilaisia tapoja antaa asiantuntijalausuntoja. Lopulliset päätökset tehtäisiin edelleen toimikunnan yhteisessä kokouksessa.

Nostan esiin kansainvälisestä keskustelusta Australiassa käytettävän ”maallikkojäsenten” nimeämisen mukaan hakemusten arviointiin. Tämä tarkoittaa sitä, että ministeriö ylläpitää ”itsenäisten arvioitsijoiden” (*Independent Assessors*) rekisteriä, jossa on edustettuna paitsi eri taiteenalojen ammattilaisia ja asiantuntijoita, myös yleisön ja taiteen tekemistä ympäröivän yhteisön edustajia. Rekisteri kootaan maantieteellisesti kattavaksi. Rekisteriin kirjaus on määräaikainen, joskin rekisteriin voi hakea toimikauden päättyessä myös jatkokirjausta.¹⁶

Uudenlaisia toimintamalleja voitaisiin pilotoida myös työmäärien tasaamisen keinona valtakunnan eri osissa toimivien toimielinten välillä. Tämä edellyttää toimivia työkaluja paikasta riippumattomaan työskentelyyn.

Taideoalojen ryhmittelyä ja toimikuntien määrää harkittaessa myös erillislautakuntien tarpeellisuutta kannattaa harkita jälleen kerran. Niiden käsittelemät määrärahat olisi mahdollista siirtää alakohtaisten taidetoimikuntien päätettäväksi. Muutos vaatisi kuitenkin lakimuutoksia. Tällä hetkellä sekä toimikunnat että lautakunnat jakavat työskentelyapurahoja samoille aloille.

¹⁶ Ks.

https://www.arts.gov.au/sites/g/files/net1761/f/independent_assessor_handbook_accessible_v_september.pdf:

”Independent Assessors are selected the Department to the Register following an open EOI process. Independent Assessors reflect a balance of arts and culture professionals and other areas to reflect the Australian community. This may include artists, curators, philanthropists, and producers. We are also interested in individuals who may not be involved professionally in the sector, but who attend, visit and participate in the arts and culture. Consideration will be given to the balance of different artform expertise, gender, cultural backgrounds, ages, and understanding of regional, urban or international contexts, to add depth and value to the quality of advice presented to the Minister.”

8. ERILLISLAUTAKUNTIEN LAKKAUTTAMINEN

Erillislautakuntien hallinnoimat apurahasummat siirretään jaettaviksi kohderyhmiin kuuluville taiteenaloille niitä edustavissa taidetoimikunnissa.

Erillislautakuntien asemaan liittyviä muutosesityksiä on tehty jo aiemmin, ja muutokselle on pätevät perusteet. Vaty-työryhmä ehdotti, että näyttöapurahoissa erillislautakunnan jakamat määrärahat jaetaan eri aloille keskimääräisten hakijamäärien mukaisessa prosentuaalisessa suhteessa.

Kirjastoapurajalautakuntaa lakkautettaessa tietokirjallisuuden apurahat tulisi siirtää tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan jaettaviksi. Näin tuettaisiin toimintojen selkeyttämistä, sillä neuvottelukunta on OKM:n korkeakoulu- ja tiedepolitiikan alainen elin. Vastaavan tyyppistä ratkaisua on esitetty myös aiemmin (Käkelä-Puumala 2012).

Lakkauttamisten yhteydessä on huolehdittava, että alakohtaiset tukisummat siirtyvät toimikuntien ja tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan jaettaviksi ilman leikkauksia. Kun kirjastoapurahojen tukisummien määräytymismekanismia harkitaan uudelleen, on pidettävä huolta tuen riittävydestä myös tulevaisuudessa.

Kun vertaisarviointia toteuttavien toimielinten määrä vähenee, myös luottamuselinten jäsenluku pienenee. Samalla jäljelle jäävien luottamuselinten työmäärä lisääntyy. Ehdottamani luottamuselimille osoitettavat taidepoliittiset asiantuntijatehtävät vaikuttavat samoin. Lisäksi myös OKM:n delegoimista uusista viraston tehtävistä voi joissain tapauksissa seurata luottamushenkilöiden työmäärää lisäävää vaikutusta. Tämä on syytä ottaa huomioon luottamustyöstä maksettavia korvauksia määriteltäessä.

Työskentelyn vaatimaan aikaan sidottu palkkiomalli vastaisi paremmin todellista työmäärää kuin kokouspalkkioiden maksaminen. Uuden palkkiomallin käyttöönotto mahdollistaisi nykyistä mallia paremmin myös sen, että toimikuntien ulkopuolisia asiantuntijoita voidaan käyttää hakemusten arvioinnissa.

9. KOKOUSPALKKIOIDEN MUUTOS TYÖSKENTELYPALKKIOIKSI

Luottamuselinten asiantuntijajäsenten palkkioiden tulisi vastata todellista työmäärää, ja niiden maksu tulisi muuttaa laskennalliseen työmäärään perustuvaksi. Tämä lisää myös eri toimielinten jäsenten tasa-arvoista kohtelua. Toimikuntien ja jaostojen määrän pienentämisen kautta syntyvät säästöt tulee siirtää jäljelle jäävien elinten palkkiokuluihin.

Toimikausien pituus on myös keskeinen kysymys, kun toimikuntien toimintaa järjestetään. Kyselyjen ja haastattelujen perusteella uudessa virastossa käyttöön otettu kahden vuoden toimikausi on liian lyhyt asioiden omaksumisen ja toimintatapojen kehittämisen kannalta.

10. TOIMIKUNTIEN TOIMIKAUSIEN PIDENTÄMINEN

Kolmivuotiset toimikaudet mahdollistavat viraston yhtenäisemmän

toimintakulttuurin kehittämisen ja tukevat toimikuntien asiantuntijatehtävien tavoitteita.

Kahden vuoden toimikausi on todennäköisesti yksi syy siihen, että toimikuntajäsenet eivät tunne riittävästi viraston eri osien toimintaa. Lyhyet toimikaudet ovat omiaan heikentämään vuorovaikutuksen kehittymistä sekä taidealojen ja alueiden rajat ylittävän keskustelun syntyä.

Toimikausien pidentäminen helpottaisi viraston eri osien tutustumista toisiinsa toimikauden mittaan. Edellä esittämäni ulkopuolisten asiantuntijoiden kytkeminen toimintaan varmistaisi sen, että toimikunnat saavat sparrausta oman piirinsä ulkopuolelta, jolloin toiminta virittyisi dynaamiseksi pidentyvistä toimikausista huolimatta.

Myös alueellisten taidetoimikuntien toimintaa tulisi muokata joustavammaksi ja monipuolisemmaksi. Niiden rooli on uudessa virastossa muuttunut entistä selvemmin apurahahakemuksia käsitteleviksi elimiksi, vaikka asiantuntijoita olisi järkevää käyttää myös muualla ja toiminnan kehittämisen tukena.

Taiken on valtakunnallisena virastona huolehdittava toiminnastaan alueilla ja kiinnitettävä huomiota koko maan palvelemiseen. On perusteltua miettiä keinoja alueiden taidelautakuntien asiantuntemuksen hyödyntämiseksi entistä kattavammin ja monipuolisemmin koko viraston toiminnassa. Tämä on myös yksi keino kokemusten välittämiseksi aiempaa suuremmin alueilta päätoimipisteeseen.

11. ALUEELLISTEN TAIDETOIMIKUNTIEN ASIAANTUNTEMUKSEN HYÖDYNTÄMINEN

VALTAKUNNALLISESTI

Alueellisten taidetoimikuntien jäsenistön edustamaa asiantuntemusta olisi järkevää kartoittaa tarkemmin hyödynnettäväksi eri aloja ja alueita koskevien lausuntojen antamisessa. Alueilla toimivia luottamushenkilöitä voitaisiin tällä tavoin käyttää useammin asiantuntijaroolissa myös valtakunnallisten hakujen yhteydessä. Menettely antaisi alueiden luottamusjäsenille lisätehtäviä ja parantaisi samalla valtiollisten taidetoimikuntien ja alueiden välistä kanssakäymistä.

Nykyinen laki rajaa tarkasti alueellisten toimikuntien tehtävät omille alueilleen apurahojen ja palkintojen jakamisen osalta, mutta asiantuntijalausuntoja toiminnan alueellinen raja ei koske.

Taiteen keskustoimikunnan aikaan tehdyissä alueellisen tason toimintaa koskeneissa selvityksissä painotettiin, että alueellisten taidetoimikuntien asemaa olisi vahvistettava lisäämällä tehtäviä ja siirtämällä resursseja maakuntien käyttöön (Palttila 2009; Ruokolainen 2009). Uudessa virastossa kehitys on toteutunut jopa päinvastaisena. Koko viraston valtakunnallisen toiminnan kannalta olisi suotavaa kytkeä alueiden toimikuntia valikoitujen valtakunnallisten tehtävien käsittelyyn. Tämä on luonnollisesti toteutettava harkiten ja siten, että työmäärät pysyvät eri toimipisteiden resursseihin nähden tasapainossa.

Alueellisten taidetoimikuntien työskentely linkittyy aluetoimipisteverkoston niille antamaan tukeen. Taiken aluetoimipisteitä koskeneiden muutosten seurauksista ei ole tehty selvitystä tai seurantaa. Jatkotoimenpiteiden täsmällisemmän harkinnan pohjaksi olisi kartoitettava, millaisia

seurauksia toimipisteiden lakkauttamisilla on ollut niin hakijoiden, alueellisten taidetoimikuntien kuin virkamiesten ja läänintaiteilijoidenkin työskentelyn kannalta. Samalla olisi hyvä luoda yleisempi katsaus koko alue- ja sivutoimipisteiden verkostoon ja hakea sellaisia toimintoja, joilla alueiden roolia virastokokonaisuudessa voitaisiin vahvistaa.

12. TOIMIPISTEVERKOSTON TOIMINNAN KARTOITUS

Kokonaisvaltainen ja vertailut mahdollistava kuva toiminnan tasoista, laajuuksista ja muodoista eri alueilla antaa mahdollisuuden kehittää viraston toimintaa harkitusti ja hallitusti. Yhtenä tavoitteena on oltava alueilla toteutettavien tehtävien lisääminen ja viraston valtakunnallisen läsnäolon vahvistaminen.

Taiken alueellisen toiminnan kiinnittyminen virastokokonaisuuteen on joiltain osin tiivistä, toisin paikoin löyhempää. Toiminta on näin kehittynyt uudessa virastossa jossain määrin eri suuntaan kuin taidetoimikunnan aikaisissa selvityksissä kehitystavoitteina esitettiin (ks. *Alueellisen taidehallinnon uudistaminen 2005*).¹⁷

Jotta viraston sisäisiä tehtäviä voidaan jakaa tasapuolisesti, pitää kehittää oman toiminnan seurantaa ja sitä koskevaa viestintää siten, että tietoa on saatavilla läpinäkyvästi ja riittävän kattavasti. Tämä koskee kaikkia aloja ja alueita: toiminnan kehittäminen vaatii seurantaa esimerkiksi käytetyistä valmistelutunneista suhteessa jaettaviin resursseihin.

Myös vireillä oleva aluehallinnon uudistus herättää aluetason toimintaa koskevia kysymyksiä. Aluetoimipisteitä koskevan kartoituksen tekeminen on tästäkin näkökulmasta perusteltua. Koko alueellisen toiminnan konteksti olisi hahmotettava, jotta voidaan arvioida viraston kykyä vastata ajantasaisesti mahdollisiin uusiin haasteisiin. Tarvittaessa on oltava valmis muuttamaan alueellisille taidetoimikunnille määrättyjä lakisääteisiä tehtäviä, jos se kartoituksen perusteella olisi perusteltua.

Kaiken kaikkiaan ymmärrys Taiken myöntämien avustusmuotojen tarpeesta eri toimialoilla vaatii täsmentämistä. Eri taiteenaloilla rakenteelliset tekijät vaikuttavat selvästi taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksiin ja apurahoituksen tarpeeseen, mutta niillä on varmasti vaikutusta myös muiden avustusmuotojen tarpeeseen.

Toistaiseksi lähinnä alakohtaisen edunvalvonnan nimissä on tehty rahoituksen kokonaisuutta hahmottavia tarkasteluja (esim. Vilku & Romppainen 2015). Myös rahoituksen kohdentajan tulisi tehdä vastaavaa alakohtaiset erot tunnistavaa kokonaiskartoitusta.

13. TAIKEN AVUSTUSMUOTOJEN SEKÄ AVUSTUSTEN KOHDENNUSTEN ARVIOIMINEN SUHTEESSA VALTION TAIDE- JA KULTTUURIALOJEN KOKONAISRAHOITUKSEEN

---

¹⁷ Alueellisten taidetoimikuntien asemaa selvittäneen työryhmän raportissa (2005, 30) esitettiin yhtenäisen viraston perustamista, jossa alueellisten taidetoimikuntien tulisi toimia yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa taiteen edistämiseksi: ”Alueellisen taiteen ja kulttuurin alan yhteistyöhön tulee taidetoimikuntajärjestelmän selkeyttämisen lisäksi luoda omat yhtistyön ratkaisumallinsa tai suosituksensa, joiden suunnittelussa ja toteuttamisessa taidetoimikuntajärjestelmän, erityisesti alueellisten taidetoimikuntien, tulee olla aktiivisesti mukana.”

Taiderahoitusta on syytä tarkastella kaikissa muodoissaan. Samalla tulee arvioida myös valtionosuusjärjestelmän merkitys julkisen taiteen tukemisen kokonaisuudessa kaikkien alojen osalta. Nykyinen järjestelmä vaikuttaa merkittävästi joidenkin taiteenalojen todellisuuteen, mutta kaikilla aloilla vastaavaa rakennetta ei ole.

Kokonaisuuden hahmottamisen kautta voidaan harkita myös yksittäisiä avustusmuotoja. Yksi esimerkki koskee Taiken tehtävää kansainvälisten työskentelymahdollisuuksien ja taiteen kansainvälistymisen edistäjänä. Voitaisiin pohtia Taiken asemaa ja lakiin kirjattuja tehtäviä suhteessa muihin taiteen kansainvälistymistä eri taiteenaloilla toteuttaviin ja tukeviin elimiin. Niistä monilla on merkittävä valtion rahoitus, ja osa myöntää myös apurahoja.

OKM:n taiteen ja kulttuurin valtionavustuksia käsitelleen työryhmän mukaan taidepolitiikan tunnistamien alojen olisi syytä olla toisiaan vastaavat kautta linjan. Tämä kehittäisi osaltaan taiteen tukipolitiikan kokonaisuuden hahmottamista, budjetoinnin koordinoitua ja eri alojen läpinäkyvämpää vertailua. Se myös helpottaisi määrärahasiirtojen tekemistä taiteenalojen sisällä. Sekä OKM:n työryhmän että Taiken sisäisesti asetetun valtionavustustyöryhmän (vaty) raportteihin sisältyy esitys taiteen ja kulttuurin valtionavustusmuotojen tiivistämisestä nykyistä harvempiin avustusmuotoihin.

14. TAIKEN HALLINNOIMIEN VALTIONAVUSTUSMUOTOJEN YHDISTÄMINEN LAAJEMMIKSI KOKONAISUUKSIKSI

Vaty-ryöryhmä esitti, että vuoden 2017 avustuksia jaettaessa käytettäisiin jaottelua kuuteen taiteenalaan sekä viiteen muuhun avustusalaan. Näin päästäisiin 11 valtionavustusmuotoon nykyisen 20:n sijaan. Esitys on kannatettava strategisen ohjauksen sekä päällekkäisyyksien karsimisen kannalta.

Valtionavustusmuotojen lopullinen lukumäärä riippuu OKM:n tehtävien delegoinnista virastolle. OKM:n taiteen ja kulttuurin valtionavustuksia käsitelleen työryhmän mukaan ministeriö pitää itsellään ”ministeriön ohjausta edellyttävät ja strategisesti merkittävät valtionosuuspäätökset”, ja muut tehtävät delegoidaan. Sama työryhmä painottaa vertaisarvioinnin merkitystä Taiken strategisesti tärkeänä toimintona.

Työryhmä (2016, 16) esitti Taiteen edistämiskeskukselle pohdittavaksi myös uusien avustusmuotojen kehittämistä (esimerkkeinä mainitaan sopimus-, kannustin- tai lainarahoitus). Uusia avustusmuotoja olisi perusteltua kokeilla, joskin mahdollinen kokeilu olisi valmisteltava harkiten ja uusia avustusmuotoja testattava ennen laajemman mittakaavan kokeiluja.

15. UUSIEN AVUSTUSMUOTOJEN PILOTOINTI

Uusien avustusmuotojen kautta Taiteen edistämiskeskus voi kehittää tapoja, joilla vastata toimintaympäristön muutoksiin sekä taiteilijoiden toimeentulon parantamisen monitasoisiiin ja dynaamisiin tarpeisiin.

Uusien avustusmuotojen pilotointi on keino hakea uudenlaisia tapoja taiteellisen työn rahoittamiseen. Käytettävistä avustusmuodoista riippumatta myös yksittäisille taiteilijoille

maksettavan tuen mediaanimäärää tulisi nostaa. Jo Tarja Cronberg (2011, 18) esitti raportissaan apurahojen korottamista.

16. TAITEILIJATUKIEN NOSTAMINEN

Taiteilijoille maksettavien avustussummien korotusta on tavoiteltava.¹⁸ Kun arvioidaan Taiken avustusmuotoja valtion taidetukijärjestelmän osana (ks. ehdotus nro 13), saataisiin käsitys myös siitä, onko jostain muualta mahdollista siirtää rahoitusta suoraan taiteilijoille osoitettaviin tukiin. Yllä ehdottamani uusien avustusmuotojen pilotointi taas antaisi tietoa siitä, millaisiin tukimuotoihin lisäresurseja kannattaisi tulevaisuudessa suunnata.

OKM:n kaavailemien uusien tehtävien siirtoon viraston hoidettaviksi liittyä kokonaisuuden koordinoimista koskeva ongelma, joka heijastuu myös viraston sisäisten toimien suunnitteluun. Taiken vastuulle osoitetut valtionavustustehtävät tulisikin harkita ja arvioida paitsi suhteessa Taiken muuhun toimintaan ja taiteen rahoituksen kokonaisuuteen, myös laajempaan OKM:n hallinnonalan kokonaisuuteen ja jopa muiden ministeriöiden hallinnoimiin avustusmuotoihin nähden.

Valtionavustuksia kokonaisuudessaan koskevan kehitystyön heijastukset Taiken hallinnoimiin valtionavustuksiin on syytä ulottaa hakuilmoituksiin ja hakemusten käsittelyyn saakka. Vaty-työryhmän toimenpide-ehdotusten joukkoon lukeutuu esitys hakemusten myöntöperusteiden täsmentämisestä ja hakuilmoitusten kehittämistä. Tämä on välttämätöntä, jotta valtionavustustoimintaa voidaan kehittää linjassa valtioneuvoston ja ministeriön strategisten tavoitteiden kanssa.

Käytännössä avustusten tavoitteet, strateginen merkitys ja myöntökäytännöt olisi saatava kaikille osapuolille selviksi ja teknisiltä osiltaan mahdollisimman yhdenmukaisiksi kaikissa valtionavustuksissa.

17. VALTIONAVUSTUSTEN KÄSITTELYN JA KRITERIEN TÄSMENTÄMINEN

Hakuilmoitukset on uudistettava siten, että viraston tavoitteet ja avustusten perusteet esitetään selvästi hakijoille. Saavutettavuuden lisäämiseksi hakuilmoitukset on kirjoitettava kotimaisten kielten lisäksi englanniksi, kuten OKM:n taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta käsitellyt työryhmä on jo aiemmin esittänyt. Hakuilmoituksissa on myös syytä esittää tiiviisti keskeisimmät päätöksenteossa sovellettavat kriteerit.

Päätöksiä ei edelleenkään tarvitsisi perustella yksityiskohtaisesti, mutta niiden tulisi aina perustua kaikkien osapuolten tiedossa oleviin kriteereihin. Kriteerit ovat olennaisia myös myöhempää avustusten vaikuttavuuden arviointia ajatellen. Vaty-työryhmän raportti nostaa esiin useita kokemukseen perustuvia käytännön tekijöitä, jotka on syytä ottaa huomioon, kun hakuilmoituksia ja myöntökriteeristöä kehitetään.

---

¹⁸ Vuoden 2015 tietojen mukaan Taiken hakemusmäärät ovat tippuneet, mutta alojen välillä on tässä eroja. Muutoksen syyt ovat vielä epäselvät, mutta kyse on todennäköisesti osittain siitä, että osa tiettyjen alojen taiteilijoista on siirtynyt muihin tehtäviin, kun toimeentulo taiteellisen työn kautta on käynyt liian raskaaksi.

Ministeriön delegointipäätöksissä Taiken hallinnoitaviksi siirtyy uusia yhteisöjen toiminta- ja projektiavustuksia. Monet yhteisöavustukset jaetaan viranomaispäätöksiin. Viraston yhtenäisyyden ja sen strategisena ominaisuutena painotetun vertaisarviointitehtävän kannalta olisi perusteltua etsiä paikkoja, joissa vertaisarviointia voitaisiin käyttää laajemmin myös silloin kun avustuksia jaetaan erilaisille yhteisöille.

18. VERTAISARVIOINNIN LISÄÄMINEN YHTEISÖAVUSTUKSIA JAETTAESSA

Asiantuntijoiden käyttö voi monien valtionavustusmuotojen kohdalla olla perusteltua myös yhteisöjen tukia koskien. Vertaisarvioinnin lisääminen vahvistaisi lisäksi samalla toimikuntien lakisääteistä strategiayöhön osallistumisen tehtävää.

Vaty-työryhmä esitti temaattisten hakujen käsittelemistä alueellisissa taidetoimikunnissa ja taiteenalakohtaisten projektiavustusten keskittämistä päätoimipisteessä käsiteltäviksi. Pohdittaessa tätä jakoa kannattaa pitää mielessä myös edempänä esitetty ehdotus alueellisten toimikuntien asiantuntijuuden nykyistä laajemmasta käytöstä.

19. PAIKASTA RIIPPUMATTOMIEN TYÖKALUJEN JA TOIMINTAMALLIEN LISÄÄMINEN

Sähköisen hakujärjestelmän kehittämistarve on tunnistettu ja tunnustettu moneen kertaan.¹⁹ Järjestelmiä kehitettäessä on huolehdittava, että hakemuksia voidaan joustavasti käsitellä eri puolilta Suomea. Myös muita etätyöskentelyn mahdollistavia menetelmiä ja työkaluja on syytä kehittää ja ottaa käyttöön.

Toistaiseksi esimerkiksi hakemusten siirtäminen muualla käsiteltäväksi on vaikeata. Myös lopullisia päätöksiä on usein haettava ylempää virkaportaasta, vaikka niitä voitaisiin delegoinein tehdä myös paikallisesti lähempänä toimintaa, jota itse päätös koskee.

Taiken projektitoiminta on koettu hyväksi keinoksi toteuttaa valtioneuvoston strategisia tavoitteita. Monet Taiken ohjelmat (prosenttiperiaate, lastenkulttuuri, hyvinvointivaikutukset) istuvat hyvin valtioneuvoston kärkihankkeisiin. Virastokokonaisuudessa kehittämisprojektit kuitenkin vielä näyttävät monin paikoin muusta toiminnasta erillisinä kokonaisuuksina.

20. PROJEKTITOIMINNAN ASEMAN KIRKASTAMINEN

Valtionavustusten uudistuksen ja kulttuuripolitiikan strategian päivittämisen myötä myös projektien asema virastossa on syytä kuvata täsmällisemmin. Projektien asemaa olisi samalla järkevää miettiä suhteessa viraston toteuttamaan taiteen tukemisen tehtävään. Tähän perustuvat kuvaukset olisi myös tuotava helposti saataville siten, että ohjelmien asema osana virastokokonaisuutta olisi helpompi hahmottaa.

---

¹⁹ Mm. opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustustoiminnan kehittämistä käsitelleen työryhmän raportissa.

Olen kartoittanut eri tahojen näkemyksiä, tutustunut erilaisiin aikaisempiin selvityksiin ja lukenut valmisteluasiakirjoja sekä Taiken toimintaa koskevia erilaisia dokumentteja. Tältä pohjalta tunnistin viraston toimintaan kohdistuvien odotusten ja toiminnan tavoitteiden täyttämisen kannalta olennaisiksi tulkitsemiani toiminnan osa-alueita, joiden kehittämiseen yllä kuvatut ehdotukseni tähtäävät.

Käytännössä päädyin kehystämään toimenpide-ehdotuksiani kahdesta suunnasta: 1) avaamalla toiminnan ongelmakohtia 2) hakemalla ongelmiin ratkaisuja vastaamalla strategisen tason ajankohtaisiin kehittämissuunnitelmiin Viimeinen kehittämissuunnitelmani koskee näiden tasojen suunnitelmallisempaa yhdistämistä myös jatkossa, kun Taike kehittää omaa toimintaansa.

21. TAIKEN OMAN STRATEGIAN SYSTEMAATTINEN KEHITTÄMINEN

Edellä ehdotettujen esitysten toteuttaminen kehittää samalla sellaisia toimintamalleja ja tiedonkeruuta, jotka edistävät viraston omaa strategista toimintaa. Viraston strateginen kehittäminen on suhteutettava OKM:n kulttuuripoliittisten painopisteiden kehikseen. Strategiset tavoitteet tulisi tiivistää sellaisiin täsmällisesti muotoiltaviin tavoitteisiin, joita voidaan tulevaisuudessa hyödyntää myös viraston toiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa.

AINEISTO

Henkilökohtaiset tiedonannot

- Aakko, Risto (23.5.2016)
- Hakola, Eva-Maria (14.6.2016)
- Ilmola, Sari (17.6.2016)
- Karikoski, Mari (23.5.2016)
- Karhunen, Paula (11.3.2016)
- Lybeck, Tuula (6.6.2016)
- Perähuhta, Minna (13.5.2016)
- Pitkänen, Kirsi (18.5.2016)
- Rantanen, Esa (13.6.2016)
- Santtila, Katri (6.6.2016)
- Saukkonen, Pasi (8.3.2016)
- Sirnö, Minna (13.7.2016)
- Vuolasto, Johanna (11.9.2016)
- Väkiparta, Kirsi (23.5.2016).

Ryhmähaastatteluaineistot

- Taideneuvosto (11.6.2016).

Kyselyaineistot

- Kysely sidosryhmille (2016)
- Kysely toimikuntien ja lautakuntien jäsenille (2014)
- Kysely toimikuntien ja lautakuntien jäsenille (2016).

Lait ja asetukset

- 434/2003, Hallintolaki
- 734/1969, Laki valtion taiteilija-apurahoista
- 657/2012, Laki Taiteen edistämiskeuksesta
- 727/2012, Valtioneuvoston asetus Taiteen edistämiskeskuksesta
- 194/2016, Laki ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä
- Erillislait (mm. kirjastoapurahat, näyttöapurahat).

Hallituksen esitykset

- HE 52/2012 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Taiteen edistämiskeskuksesta, valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta ja alueiden kehittämistä koskevan lain muuttamisesta.
- HE 121/2015 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä.
- HE 95/2016, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta.

Valtioneuvoston selonteot

- VNS 4/2010 vp, valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kulttuurin tulevaisuudesta.

Valiokuntamietinnöt:

- SiVM 3/2012 vp — HE 52/2012 vp.

Muut asiakirjat:

- Taiken ja OKM:n välinen tulossopimus vuosiksi 2015–2016 (saatavilla internetissä: <http://www.taike.fi/sv/tulosohjausasiakirjat>).
- Taiteen edistämiskeskuksen työjärjestys.

Muu Taiken sisäinen painamaton materiaali

Kauranen, T. & Koskensalmi, S. (2014). *Taiken Parempi Työyhteisö (ParTy) -kyselyn tulosten esittelydiat*. Työterveyslaitos.

Kehittämishojelman toimintasuunnitelma 2017 – suunnitelmapohja.

Rantanen, Esa (2014), *Taiteen edistämiskeskus ja taidetoimikunnat taiteen tukijoina*. Esitelmädiat 7.4.2014.

Rantanen, Esa (2015), *Taiteen edistämiskeskus ja taidetoimikunnat. Organisaatio ja toiminta*. Esitelmädiat, Säätytalolla 12.1.2015 pidetty esitys.

Raportti strategialuonnoksesta – Perusraportti: kooste yhteistyökumppanien vastauksista.

Raportti strategialuonnoksesta – Perusraportti: kooste työntekijöiden vastauksista.

Raportti strategialuonnoksesta – Perusraportti: kooste toimikuntajäsenten vastauksista.

Sirnö, Minna (2015), *Taiteen edistämiskeskus*. Esitelmädiat 19.11.2015.

Taiteen edistämiskeskuksen valtioneuvostusten kehittämistyöryhmän (Vaty) loppuraportti 9.5.2016.

Selvitykset, raportit ja muut julkaisut:

Alueellisen taidehallinnon uudistaminen (2005). Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:40.

Cronberg, Tarja (2011). *Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo. Raportti selvitystoimenpiteistä ja selvittäjä Tarja Cronbergin esitys hallitusohjelmatavoitteiksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:19.

Independent Assessors Handbook. August 2016 (2016). Australian Government. Department of Communication and the Arts.

<https://www.arts.gov.au/sites/g/files/net1761/f/independent_assessor_handbook_accessible_v_september.pdf>.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtioneuvostustoiminnan uudistaminen (2016).

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:13. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

<<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-398-9>>.

- Karhunen, Paula (2013). *Maahanmuuttajataiteilijat taiteen tukijärjestelmässä*. Taiteen edistämiskeskus, Helsinki.
- Karhunen, Paula (2015). *Taiteen edistämiskeskuksen tuki taiteen edistämiseen 2014*. Taiteen edistämiskeskus, Kehittämisen vastuulue.
< http://www.taike.fi/documents/10921/0/Taiken_taideen_edist%C3%A4misen_tuki_2014.pdf >.
- Kulttuuripolitiikan strategia 2020*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12, Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Käkelä-Puumala, T. (2012), *Kirjastoapurahajärjestelmä. Yhteenvedo nykytilanteesta ja kehittämissuunnitelmista*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:14.
- Oesch, Pekka (2012). *Läänintaiteilijajärjestelmä 1972–2011. Toiminta ja järjestelmän vaiheet*. Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikön julkaisuja N:o 39.
- Palttila, Pertti (2009), *Alueellinen taiteen edistäminen*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:9. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Rahan kosketus. Miten taidetta Suomessa rahoitetaan?* (2014).
< https://skr.fi/sites/default/files/tiedostot/Rahan_kosketus.pdf >.
- Rensujeff, Kaija (2014), *Taiteilijan asema 2010. Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus*. Taiteen edistämiskeskus, Helsinki.
- Roiha, T., Rautiainen, P. ja Rensujeff, K. (2015), *Taiteilijan asema ja sukupuoli*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. Cuporen verkkojulkaisuja 31.
< http://www.cupore.fi/documents/Taiteilijanasemasukupuoli_v09.pdf >.
- Ruokolainen, Vilja (2010), *Alueellisten taiteen edistämisen organisaatioiden yhteistyön edut, haasteet ja mahdollisuudet*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:17. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Taiteen edistämiskeskuksen tuki taiteen edistämiseen 2014* (2015). TAIKE / kehittämisen vastuualue / lokakuu 2015.
< www.taike.fi/documents/10921/0/Taiken_taideen_edist%C3%A4misen_tuki_2014.pdf >.
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:15. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistus* (2016). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:17. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
< <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-403-0> >.
- Valtionavustusten käytäntöjen ja vaikuttavuuden kehittäminen* (2014). Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:24.
< <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr24.pdf?lang=fi> >.
- Vilkuna, Anna & Romppanen, Hannele (2015). *Taiteilija tahtoo elää työllään. Kuvataiteilijan asemasta valtion taiderahoituksessa*. Suomen taiteilijaseura, Helsinki.
< http://artists.fi/wp-content/uploads/2015/04/kuvataiteen_aseasta_rahoituksessa.pdf >.